Szanowni Państwo,

Cieszę się ogromnie, mogąc zachęcić Państwa do zapoznania się z przygotowaną przez Archiwum Państwowe w Białymstoku wystawą, poświęconą postaci Jana Glinki, pierwszego badacza przeszłości naszego miasta i jego społeczności.

120 rocznica urodzin Glinki jest znakomitą okazją, by przypomnieć tę postać, której dokonania muszą budzić najwyższy podziw. Uczony ów był niewątpliwie prawdziwym humanistą, o ogromnej erudycji i szerokich zainteresowaniach. Jego publikacje, a przede wszystkim zebrane przezeń materiały, zgromadzone w słynnych tekach, przetarły szlak następcom i do dziś stanowią nieocenione źródło wiedzy o dawnym Białymstoku. Nie będzie zatem przesady w stwierdzeniu, że Jan Glinka może być uważany za patrona wszystkich badaczy białostockich dziejów.

Wierzę, że wystawa ta przyczyni się do wzrostu zainteresowania zarówno postacią tego wybitnego historyka, jak również przedmiotem jego naukowej pracy – przeszłością Białegostoku.

Tadeusz Truskolaski
Prezydent Miasta Białegostoku

15 kwietnia 1960 r. Wojewódzkie Archiwum Państwowe przeniosło się do zabytkowego budynku przy Rynku Kościuszki 4, który zajmuje do chwili obecnej. Jest to dawna zbrojownia Branickich wzniesiona prawdopodobnie w drugiej połowie XVIII w. Po pozyskaniu budynku na potrzeby WAP powstały możliwości systematycznegopowiększania zasobu, a także skuteczniejszego jego zabezpieczania, opracowywania i udostępniania. Zorganizowano pracownie naukową noszącą imię Jana Glinki, wybitnego i znanego badacza Podlasia. Powstały tez pracownie: reprograficzna, introligatorska oraz biblioteka. Obecnie Archiwum Państwowe w Białymstoku funkcjonuje na mocy art. 51a ustawy z dnia 14 lipca 1983r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. 2002, Nr 171, poz. 1396 z późniejszymi zmianami). Strukturę organizacyjną Archiwum tworzą właściwe komórki merytoryczne – Oddziały: Opracowania, Nadzoru Archiwalnego oraz Ewidencji, Informacji i Udostępniania. Pracownicy wymienionych Oddziałów zajmują się materiałami archiwalnymi na kolejnych etapach drogi od aktotwórcy do użytkownika. Archiwum przechowuje akta administracji państwowej ogólnej i specjalnej, administracji samorządowej, wymiaru sprawiedliwości, notarialne i metrykalne, akta miast i gmin, instytucji finansowych, organizacji spółdzielczych i społecznych, stowarzyszeń i partii politycznych, a także zakładów przemysłowych. Według stanu na dzień 31 grudnia 2009 r. zasób Archiwum składał się z 2310 zespołów archiwalnych, 375447 j.a. = 3552 mb.

W tym roku przypada 120-lecie urodzin Jana Glinki – pierwszego historyka, który systematycznie i profesjonalnie badał dzieje Białegostoku i Białostocczyzny. Skutkiem jego pracy było zebranie w ponad pięciuset tekach różnorodnego materiału obejmującego czasy od najdawniejszych po współczesne. Dzięki jego badaniom udało się ocalić wiele informacji dotyczących Białegostoku z akt, które uległy zniszczeniu w czasie II wojny światowej. Obecnie dokumentacja zawarta w jego Tekach jest szeroko wykorzystywana w badaniach naukowych.

W związku z powyższym Archiwum Państwowe w Białymstoku zorganizowało wystawę pt. *Jan Glinka – pierwszy historyk Białegostoku*, która została otwarta 18 czerwca 2010 r. Jej celem było uczczenie oraz przybliżenie postaci Jana Glinki, jego życia i pracy, a także popularyzacja zgromadzonych przez niego materiałów źródłowych społeczności Białegostoku, a poprzez umieszczenie wystawy w internecie promocję materiałów historycznych o Białymstoku w całym świecie.

Wystawa została podzielona na trzy działy, zaprezentowane zostały zdjęcia, dokumenty, rysunki oraz inne najciekawsze eksponaty. Pierwszy dział poświęcony został biografii Jana Glinki, drugi – twórczości, pracy naukowej, trzeci – materiałom źródłowym zebranym przez niego. Zebrane eksponaty zostały przetworzone cyfrowo i wyeksponowane na wielkoformatowym wydruku przed siedzibą AP w Białymstoku.

Wystawa została zorganizowana pod honorowym Patronatem Pana Tadeusza Truskolaskiego – Prezydenta Miasta Białegostoku.

Serdecznie dziękujemy Szanownemu Panu Tadeuszowi Truskolaskiemu Prezydentowi Miasta Białegostoku za wsparcie finansowe wystawy oraz za

honorowy Patronat, Panu Hubertowi Wajsowi – Dyrektorowi Archiwum Akt Dawnych za udostępnione materiały, Panu Sebastianowi Wichrowi za wsparcie merytoryczne i udostępnione fotografie, Pani Barbarze Cywińskiej oraz Pani Teresie Plewko za udzielone informacje i udostępnione materiały, Pani Barbarze Kalinowskiej z Muzeum Ziemi Kurpiowskiej w Ostrołęce, za udzielone informacje i przesłane zdjęcia, Urzędowi Stanu Cywilnego w Łowiczu za przesłany akt zgonu J. Glinki, Panu Leonowi Śliwińskiemu za wykonanie skanów z mikrofilmów.

Marek Kietliński

Jan Glinka
1890 – 1963

1. Jan Mikołaj Ernest Glinka, AP w Białymstoku, Wojewódzkie Biuro ds. Finansowo-Rolnych, mkf. 6, sygn. 12, zdjęcie z legitymacji służbowej.

Jan Mikołaj Ernest Glinka urodził się 14 listopada 1890 roku w Starym Susku (pow. ostrołęcki) jako pierwszy z trójki dzieci Władysława i Joanny de Calonne Glinków.

2. Stary Susk dawniej – fragment elewacji południowej w 1909 r., fotografia ze zbiorów prywatnych zamieszczona w opracowaniu konserwatorskim W. Baraniewskiego, pt. Susk Stary woj. Ostrołęckie, dwór i park, dokumentacja historyczno-architektoniczna opracowana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, Warszawa 1978, il. 8.

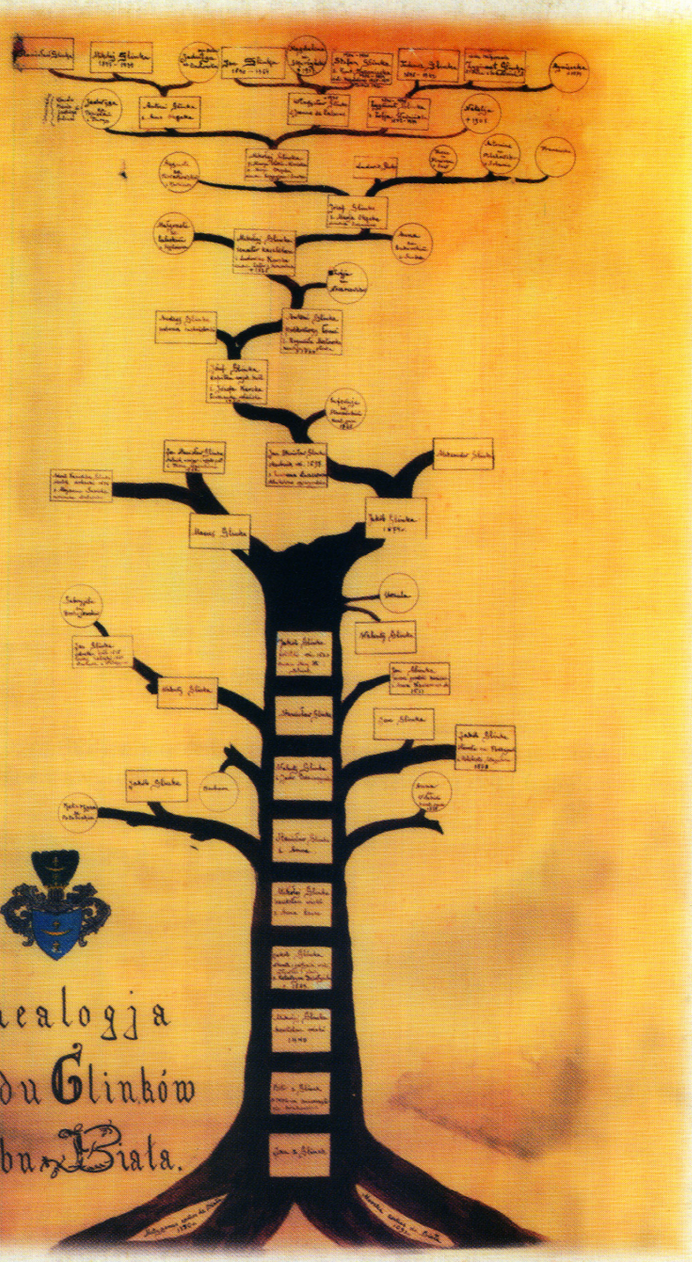

3. Drzewo genealogiczne rodu Glinków wykonane przez Jana Glinkę, ze zbiorów prywatnych Pani Barbary Cywińskiej.

4. Herb Trzaska, Niesiecki Kasper, Herbarz Polski, t. IX, Lipsk 1842, str. 125.

5. Mikołaj Glinka 1827-1907, dziadek Jana Glinki, ojciec Władysława, ze zbiorów prywatnych Pani Teresy Plewko.

Majątek Stary Susk (ob. pow. ostrołęcki, gm. Rzekuń) został wydzielony z dóbr szczawińskich Mikołaja Glinki herbu Trzaska, który w 1907 roku odziedziczył Władysław Glinka, ojciec Jana.

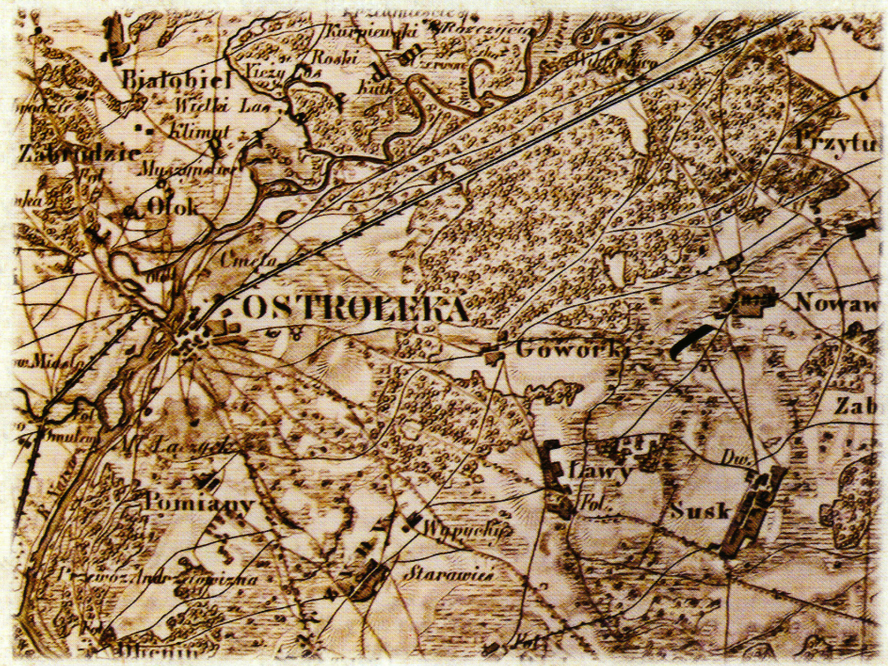

6. Susk Stary z oznaczonym dworem, AGAD, Zbiór kartograficzny, sygn. 75-1, kol. V, sek. II.

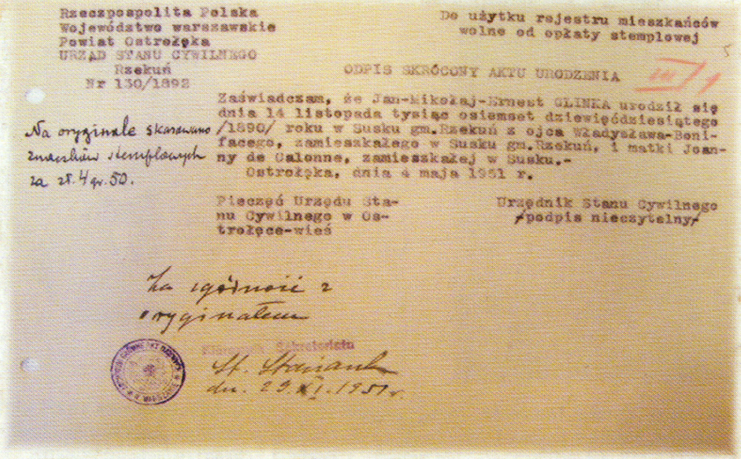

Rzeczpospolita Polska
Województwo warszawskie
Powiat Ostrołęka
URZĄD STANU CYWILNEGO
Rzekuń
Nr 130/1892

Do użytku rejestru mieszkańców
wolne od opłaty stemplowej

ODPIS SKRÓCONY AKTU URODZENIA

Na oryginale skasowano znaczków stemplowych za 25.4.50.

Zaświadczam, że Jan-Mikołaj-Ernest GLINKA urodził się dnia 14 listopada tysiąc osiemset dziewięćdziesiątego /1890/ roku w Susku gm.Rzekuń z ojca Władysława-Bonifacego, zamieszkałego w Susku gm.Rzekuń, i matki Joanny de Galonne, zamieszkałej w Susku.-
Ostrołęka, dnia 4 maja 1951 r.

Pieczęć Urzędu Stanu Cywilnego w Ostrołęce-wieś

Urzędnik Stanu Cywilnego
/podpis nieczytelny/

Za zgodność z oryginałem

Kierownik Sekretariatu
/podpis nieczytelny/
dn. 29.XI.1951 r.

7. Odpis skrócony aktu urodzenia Jana Glinki, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 55.

Dwór położony jest na południowym skraju wsi, przy drodze Rzekuń – Nowa Wieś. Usytuowany jest przy północnym skraju niewielkiego parku, elewacją główną zwrócony na południe. Prowadzi doń aleja wjazdowa od drogi głównej. Zbudowany jest z cegły, tynkowany, wzniesiony na planie litery U o wciętych narożach. Dwór jest w całości podpiwniczony, z mieszkalnym poddaszem.

8. Stary Susk dawniej – widok elewacji południowej z 1909 r., fotografia ze zbiorów prywatnych zamieszczona w opracowaniu konserwatorskim W. Baraniewskiego, pt. Susk Stary woj. Ostrołęckie, dwór i park, dokumentacja historyczno-architektoniczna opracowana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, Warszawa 1978, il. 7.

Jan Glinka w 1910 roku ukończył warszawskie gimnazjum Wojciecha Górskiego, po czym rozpoczął studia na wydziale filozoficznym Uniwersytetu Genewskiego. W 1912 roku rozpoczął studia rolnicze na Uniwersytecie Jagiellońskim, które kontynuował w Lipsku, aby w 1915 roku w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie uzyskać absolutorium i tytuł inżyniera.

9. Jan Glinka, zdjęcie z 1910 roku, fotografia ze zbiorów prywatnych zamieszczona w opracowaniu konserwatorskim W. Baraniewskiego, pt. Susk Stary woj. Ostrołęckie, dwór i park, dokumentacja historyczno-architektoniczna opracowana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, Warszawa 1978, il. 5.

Zbliżające się działania wojenne zmusiły go do ewakuacji w głąb Rosji. Był tam m.in. pełnomocnikiem Centralnego Komitetu Obywatelskiego do Spraw Opieki nad Wychodźcami-Polakami w Rosławlu, Piotrogrodzie i Pskowie.

10. Stary Susk, fotografia ze zbiorów prywatnych Pani Teresy Plewko.

Po powrocie do kraju w 1919 roku administrował ojcowskim majątkiem Susk.

W latach 1919 – 1929 był delegatem do Sejmiku Powiatowego i członkiem Wydziału Powiatowego, a także członkiem zarządu Okręgowego Towarzystwa Organizacji i Kółek Rolniczych w Ostrołęce.

11. Stary Susk obecnie, fot. S.Wicher 2010.

W 1930 r. był jednym z założycieli i wykładowców a później także kierownikiem Rolniczego Uniwersytetu Ludowego w Ostrołęce.

12. Stary Susk obecnie, fot. S.Wicher 2010.

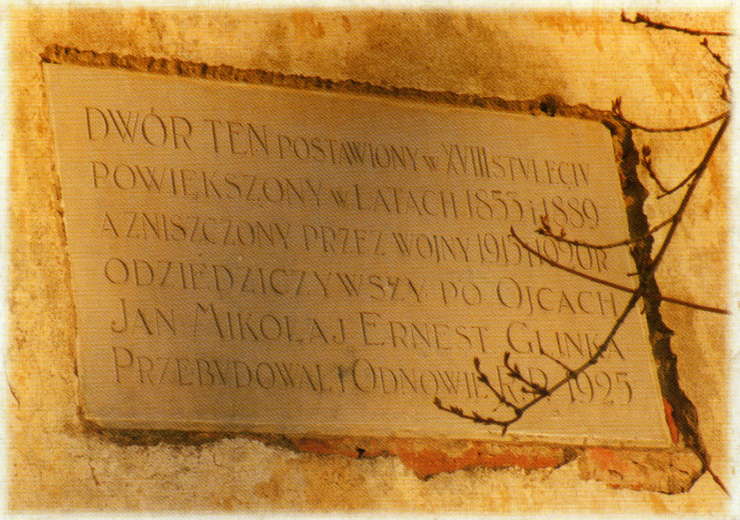

13. Tablica pamiątkowa przebudowy dworu, fot. S.Wicher 2010.

Za działalność społeczną w Rosji i samorządową w powiecie ostrołęckim w 1933 roku otrzymał, nadany przez Prezydenta Ignacego Mościckiego, Złoty Krzyż Zasługi, który był ówcześnie jednym z najwyższych odznaczeń cywilnych II RP, zaś za wkład w rozwój literatury polskiej w 1935 Srebrny Wawrzyn Akademicki Polskiego Towarzystwa Literackiego.

14. Złoty Krzyż Zasługi – obecnie – http://pl.wikipedia.org/wiki/Krzyż_Zasługi.

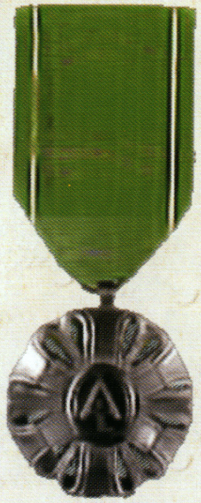

15. Srebrny Wawrzyn Akademicki poz. 10 - Ordery i Odznaczenia nadawane w II Rzeczpospolitej Polskiej, tabl. 11, http://asnieg.klub.chip.pl/2_rp/opis2.htm.

W 1931 roku po śmierci ojca sprzedał majątek Susk i przeniósł się do Białegostoku. W kwietniu 1932 r. objął stanowisko kierownika Wojewódzkiego Biura do Spraw Finansowo-Rolnych. Urząd ten był regionalnym przedstawicielstwem Centralnego Komitetu do Spraw Finansowo – Rolnych, działającego przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Biura pełniły nadzór nad akcją oddłużania rolnictwa.

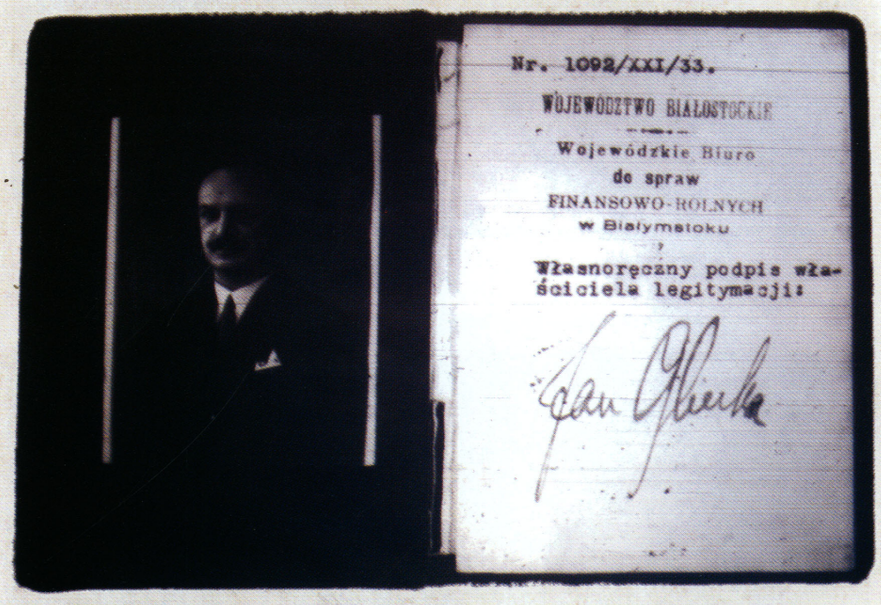

16. Legitymacja Jana Glinki, AP w Białymstoku, WBFR, mkf. 6, sygn. 12.

17. Legitymacja Jana Glinki, AP w Białymstoku, WBFR, mkf. 6, sygn. 12.

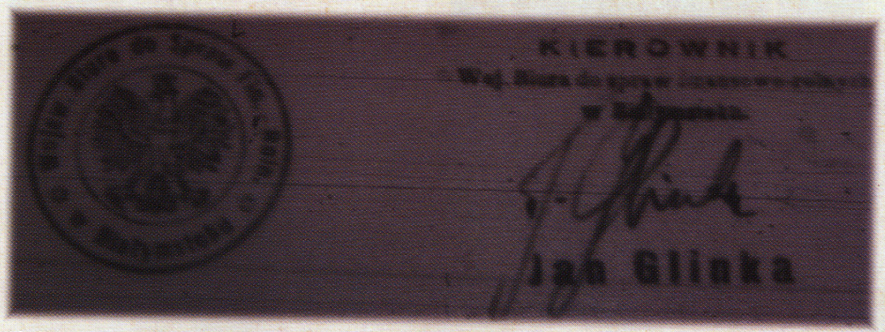

18. Pieczęć WBFR, AP w Białymstoku, WBFR, mkf. 6, sygn. 12, k. 131.

Wojewódzkie Biuro do spraw Finansowo-Rolnych swoją siedzibę miało w dawnym Pałacu Branickich. Praca w takich murach zapewne zainspirowała Glinkę do podjęcia badań nad dziejami Białegostoku.

19. Pałac Branickich widok z dachu hotelu Ritz, fot. w 1937 r. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 12.

20. Pałac Branickich fragment fasady frontowej, fot. w 1934 r. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 16.

21. Rzeźba ogrodowa w parku pałacu Branickich, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 70.

Jednocześnie objął przewodnictwo Koła Miłośników Historii, Literatury i Sztuki w Białymstoku i rozpoczął poszukiwania materiałów źródłowych odnoszących się do przeszłości Białegostoku. W poszukiwaniach tych odnosił niemałe sukcesy, m.in. odnalazł w 1937 roku w Berlinie plan miasta Białegostoku z 1799 roku,

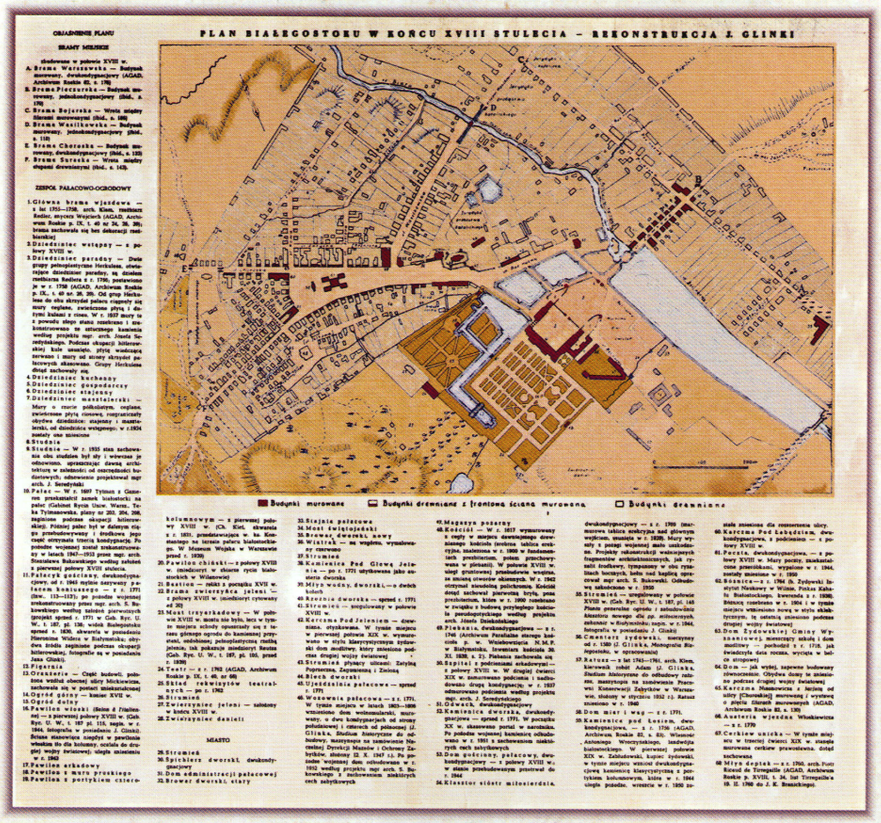

22. Plan Białegostoku w końcu XVIII wieku - Rekonstrukcja J. Glinki.

a na strychu kościoła odkrył fragment zapomnianego archiwum Branickich. Znajdowały się tam m.in. takie dokumenty jak:

Reskrypt z 9 IX 1732 r króla Augusta III wydany Janowi Klemensowi Branickiemu, jako staroście bielskiemu po złożeniu przezeń w kancelarii koronnej nowych dokumentów, kasujący dekret sądu referendarskiego, który przyznawał poddanym ze wsi Czyże w leśnictwie bielskim zwolnienie od danin i pańszczyzny oraz od płacenia hiberny.

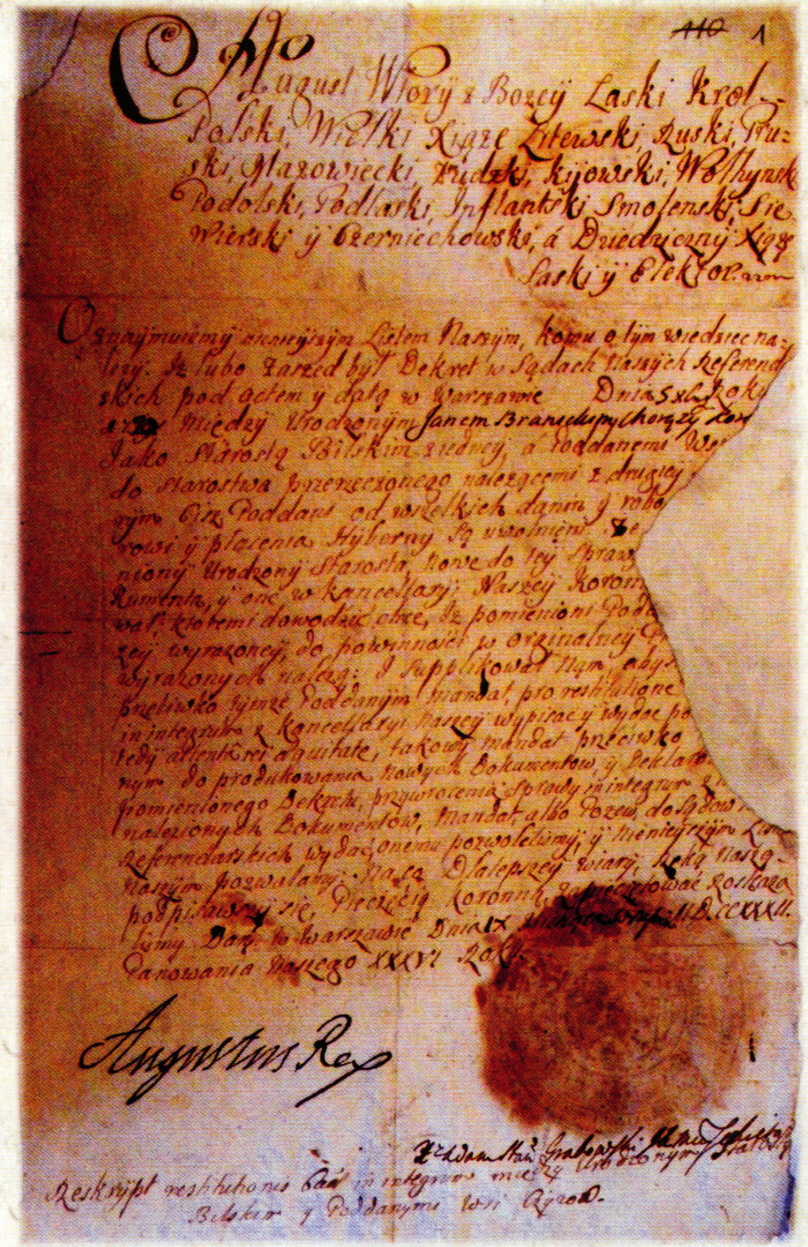

23. Reskrypt króla Augusta III wydany Janowi Klemensowi Branickiemu, AGAD, Archiwum Branickich z Białegostoku, nr zesp. 337, sygn. 51, k. 1.

Sekstern listów zaczynający się wpisywać od dnia 21 miesiąca marca 1789 roku do dnia 12 sierpnia tegoż roku zapisywanych

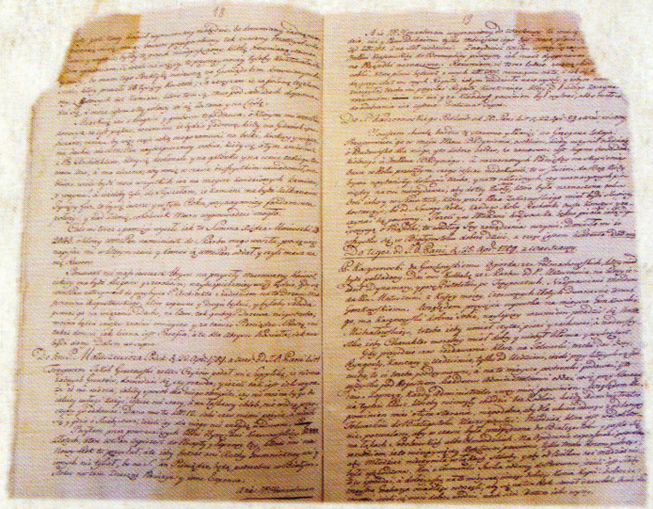

24. Sekstern listów, AGAD, Archiwum Branickich z Białegostoku, nr zesp. 337, sygn. 46, k.18-19.

List Izabeli Branickiej do Pana Kaczorowskiego, podkomorzego, z dn. 25 kwietnia 1789 roku

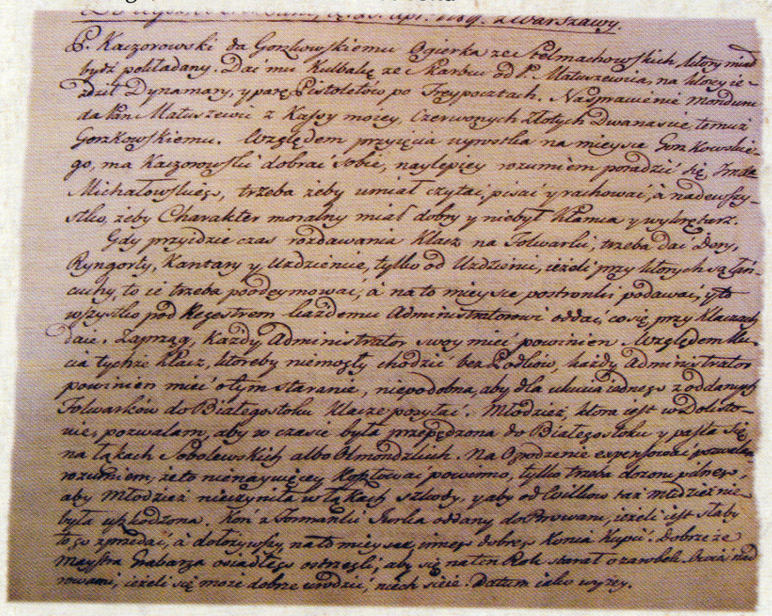

25. List Izabeli Branickiej z dn. 25.04.1789 r., AGAD, Archiwum Branickich z Białegostoku, nr zesp. 337, sygn. 46, k. 19.

W czasie wolnym od obowiązków służbowych zajmował się kwerendami w archiwach państwowych Warszawy, Wilna i Grodna, przeszukiwał archiwa kościelne i prywatne, zwiedzał okolice Białegostoku, zbierał relacje ustne, fotografował.

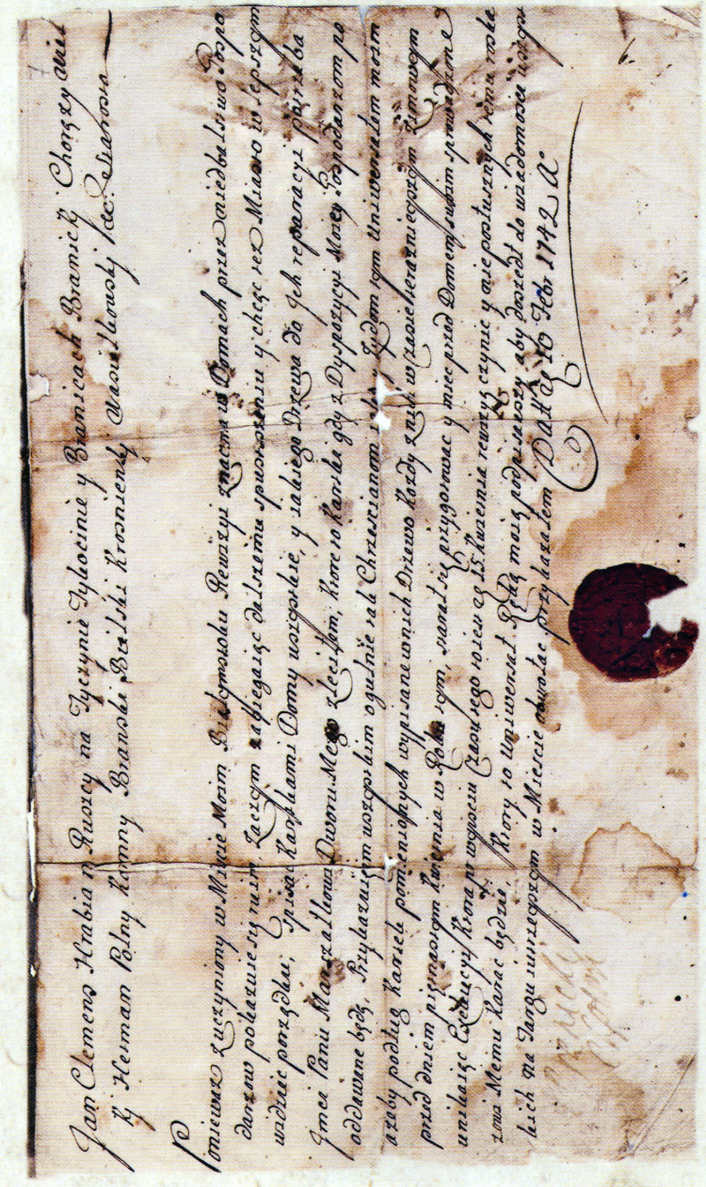

26. Zarządzenie dotyczące gromadzenia drewna na reperacje domów, AP w Białymstoku, Dokumenty z Tek Jana Glinki.

27. Białystok, cmentarz żydowski z XVIII w. przy ul. Sosnowej, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 118.

28. Szczyty, figura z XVIII w. przy ogrodzeniu cerkwi, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 58.

Wybuch wojny przerwał realizację zamierzeń Glinki. W 1939 roku przeniósł się do Warszawy. W tych trudnych czasach zaczął zajmować się handlem, ale również kontynuował poszukiwania archiwalne. W latach 1940 – 1943 uzupełniał studia humanistyczne na tajnym Uniwersytecie Warszawskim - dyplom uzyskał po wojnie w 1945 r.

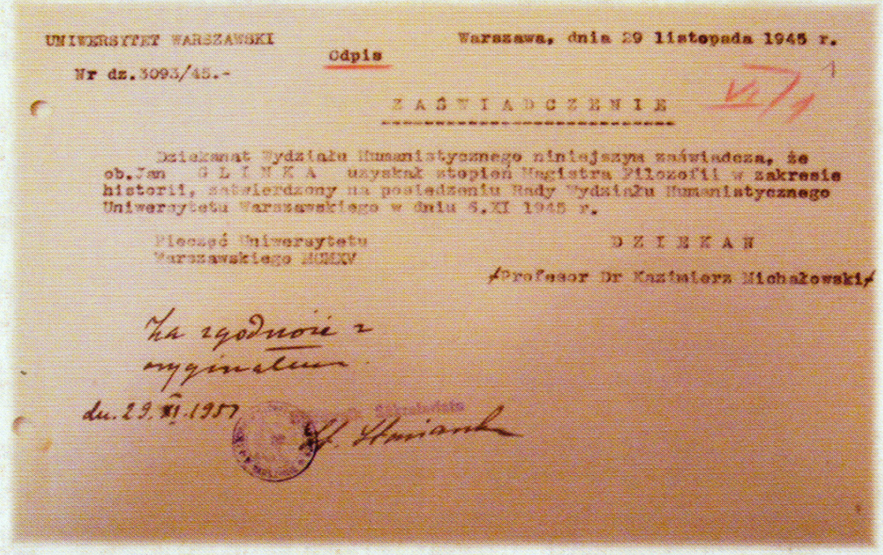

UNIWERSYTET WARSZAWSKI
Nr dz.3093/45.-

Warszawa, dnia 29 listopada 1945 r.

Odpis

Z A Ś W I A D C Z E N I E

Dziekanat Wydziału Humanistycznego niniejszym zaświadcza, że ob.Jan G L I N K A uzyskał stopień Magistra Filozofii w zakresie historii, zatwierdzony na posiedzeniu Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego w dniu 6.XI 1945 r.

Pieczęć Uniwersytetu Warszawskiego MCMXV

D Z I E K A N

/Profesor Dr Kazimierz Michałowski/

Za zgodność z oryginałem
dn. 29.XI.1957

29. Zaświadczenie o uzyskaniu tytułu mgr filozofii w zakresie historii, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 1.

W latach 1943 – 1944 pracował jako księgowy w u swoich krewnych Popielów, w Turnie, pow. węgrowski. Po wkroczeniu Armii Czerwonej w listopadzie 1944 r. został kierownikiem Muzeum Regionalnego w Turnie, którego zbiory jesienią 1945 r. przekazał częściowo Muzeum Narodowemu w Warszawie, częściowo Bibliotece Narodowej i Archiwum Głównemu Akt Dawnych.

Po wojnie krótko pracował jako sekretarz na Politechnice Warszawskiej. Od 1 I 1946 roku został zatrudniony jako archiwista w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w którym pracował aż do przejścia na emeryturę w 1958 roku.

Glinka

11

ARCHIWUM PAŃSTWOWE

w . . . . . .

KARTA PERSONALNA

II/3/1

1. Nazwisko Glinka . . . . . .
2. Imiona Jan . . . . . .
3. Nazwisko panieńskie u mężatek . . . . . .
4. Miejsce urodzenia Stary Susk w pow. ostrołęck. data 14. XI. 1890 r.
5. Imię ojca Władysław . . .
6. Imię i nazwisko panieńskie matki Joanna de Calonne
7. Adres Warszawa, plac Zamkowy 2
8. Narodowść polska . . . . . .
9. Stosunek do służby wojskowej . . . . . .
10. Wykształcenie (nazwa zakł. naukowego, data egzaminów ostatecznych oraz Nr posiadanego dokumentu)
    a) publ. szkoła powszechna . . . . . .
    b) szkoła średnia gimn. filol. W. Górskiego w Warszawie 1910
    studia wyższe Szk. Gł. Gosp. Wiejsk. 1915; Uniw. Warsz. 1945 mgr
    " specjalne . . . . . .
    " inne . . . . . .
11. Zawód historyk . . . . .
12. Funkcje archiwista . . . grupa uposaż. VII . . .
13. Egzamin praktyczny (data i nr świadectwa) . . . . .
14. Stan cywilny żonaty . . . . . .
15. Imię i nazwisko panieńskie żony (imię męża) Zofia z Siemiątkowskich
16. Data urodzenia małżonki i) 1896 . . . .
17. Imiona i daty urodzenia dzieci:
    1. . . . . 3. . . . . .
    2. . . . . 4. . . . . .
18. Inne osoby na utrzymaniu (nazwisko, stos. pokr., wiek)
    . . . . . .

30. Ankieta personalna Jana Glinki z 1946 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 11.

12

19. Przebieg pracy umysłowej:

od	do	Nazwa urzędu wzgl. zakładu pracy	Adres	Zajmowane stanowisko	Wysokość lub gr. uposaż.

r. 1929-1931. Rolniczy Uniwersytet Ludowy w Ostrołęce, kierownik; Urząd Wojew. w Białymstoku, kierownik Wojew. Biura Finansowo-Rolnego. 1932-1939. . . . . .

20. Znajomość języków francuski, rosyjski, białoruski, łaciński
21. Nr legitymacji 5 z. Arch. Głównego Akt Dawnych w Warszawie
22. Wiarogodność powyższych danych stwierdzić mogę odpowiednimi dokumentami . . . . . .
23. Wykaz prac naukowych:

Drukowane: . . . . .

Data .

1) Chorosza, letnia rezydencja hetmańska w XVIII w. Biuletyn Historii Sztuki i Kultury 1938.
2) Herb miasta Białegostoku. Mies. Heral. 1937.

Przygotowane do druku:

1) Białystok, monografia historyczna.
2) Inwentarz Archiwum Branickich w Białymstoku
3) Inwentarz Muzeum i Biblioteki w Turnie.

Warszawa, 25 marca 1946 r.

Jan Glinka

Nr R-30/46

31. Ankieta personalna z 1946 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 12.

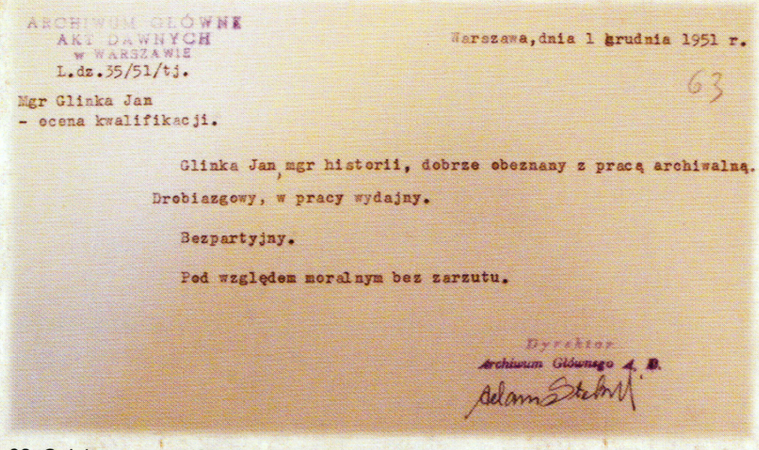

ARCHIWUM GŁÓWNE
AKT DAWNYCH
w WARSZAWIE
L.dz.35/51/tj.

Warszawa, dnia 1 grudnia 1951 r.

63

Mgr Glinka Jan
- ocena kwalifikacji.

Glinka Jan, mgr historii, dobrze obeznany z pracą archiwalną.

Drobiazgowy, w pracy wydajny.

Bezpartyjny.

Pod względem moralnym bez zarzutu.

Dyrektor
Archiwum Głównego A. D.
Adam Stebnik

32. Opinia o pracy J.Glinki z 1951 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 63.

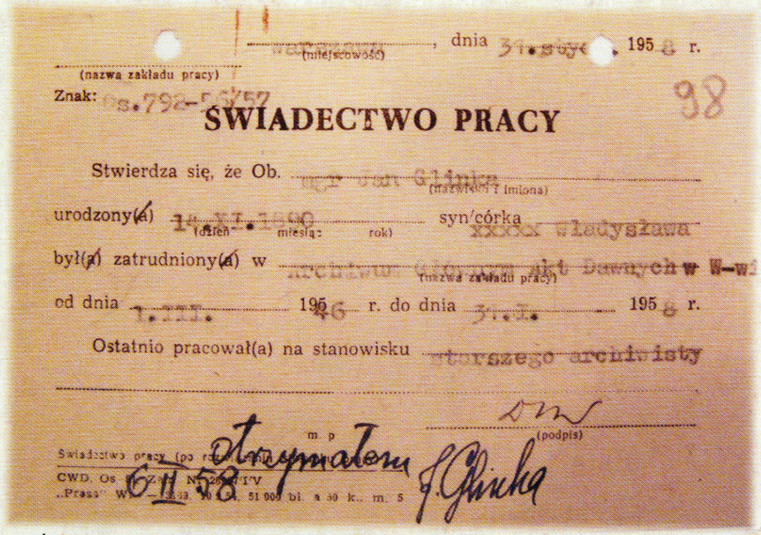

(nazwa zakładu pracy) Warszawa (miejscowość), dnia 31 stycz. 1958 r.

Znak: Os.792-56/57

98

ŚWIADECTWO PRACY

Stwierdza się, że Ob. mgr Jan Glinka (nazwisko i imiona)

urodzony(a) 14.XI.1890 (dzień miesiąc rok) syn/córka xxxxx Władysława

był(a) zatrudniony(a) w Archiwum Głównym Akt Dawnych w W-wie (nazwa zakładu pracy)

od dnia 1.III. 1946 r. do dnia 31.I. 1958 r.

Ostatnio pracował(a) na stanowisku starszego archiwisty

m. p. (podpis)

Świadectwo pracy (po rozw. stoln. [illegible])
CWD. Os. [illegible] Nr [illegible]
„Prasa" W-wa [illegible] 51 000 bl. a 50 k., m. 5

otrzymałem 6.II.58 J. Glinka

33. Świadectwo pracy J. Glinki, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 98.

W toku pracy w AGAD Glinka podejmował szereg drobniejszych prac zarobkowych, głównie referatów konserwatorskich dla Pracowni Konserwacji Zabytków, m.in. opracowanie poświęcone zespołowi pobazyliańskiemu w Supraślu, pałacu w Choroszczy, ratusza w Białymstoku

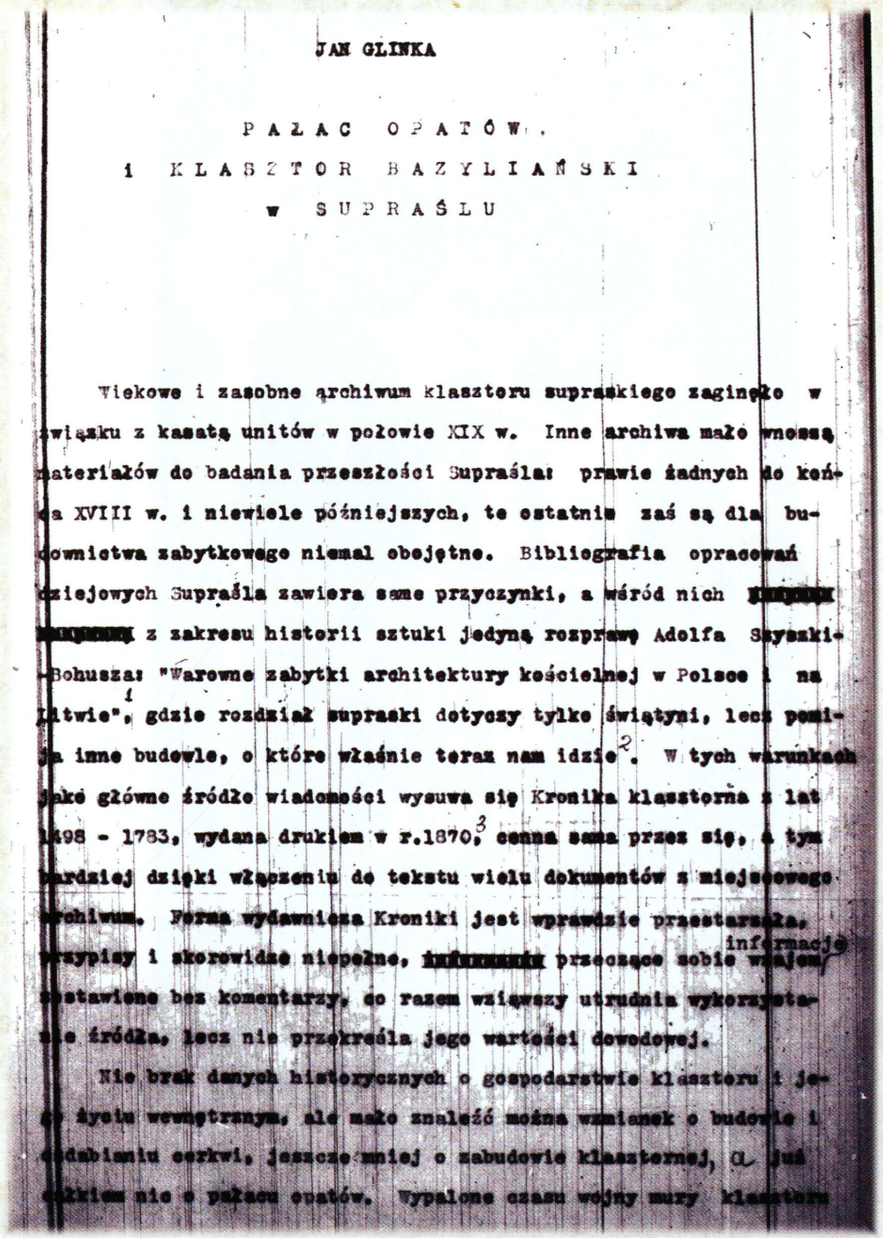

JAN GLINKA

PAŁAC OPATÓW
i KLASZTOR BAZYLIAŃSKI
w SUPRAŚLU

Wiekowe i zasobne archiwum klasztoru supraskiego zaginęło w związku z kasatą unitów w połowie XIX w. Inne archiwa mało wnoszą materiałów do badania przeszłości Supraśla: prawie żadnych do końca XVIII w. i niewiele późniejszych, te ostatnie zaś są dla budownictwa zabytkowego niemal obojętne. Bibliografia opracowań dziejowych Supraśla zawiera same przyczynki, a wśród nich [redacted] z zakresu historii sztuki jedyną rozprawę Adolfa Szyszki-Bohusza: "Warowne zabytki architektury kościelnej w Polsce i na Litwie"[1], gdzie rozdział supraski dotyczy tylko świątyni, lecz pomija inne budowle, o które właśnie teraz nam idzie[2]. W tych warunkach jako główne źródło wiadomości wysuwa się Kronika klasztorna z lat 1498 - 1783, wydana drukiem w r.1870,[3] cenna sama przez się, a tym bardziej dzięki włączeniu do tekstu wielu dokumentów z miejscowego archiwum. Forma wydawnicza Kroniki jest wprawdzie przestarzała, przypisy i skorowidze niepełne, [redacted] przeczące sobie wzajem informacje zostawione bez komentarzy, co razem wziąwszy utrudnia wykorzystanie źródła, lecz nie przekreśla jego wartości dowodowej.

Nie brak danych historycznych o gospodarstwie klasztoru i jego życiu wewnętrznym, ale mało znaleźć można wzmianek o budowie i ozdabianiu cerkwi, jeszcze mniej o zabudowie klasztornej, a już całkiem nic o pałacu opatów. Wypalone czasu wojny mury klasztoru

34. Fragment opracowania, pt. *Pałac opatów i klasztor bazylianów w Supraślu*, J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka. 272, k. 1.

35. Klasztor w Supraślu, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 40.

A nade wszystko w dalszym ciągu gromadził materiały do planowanej monografii Białegostoku, do realizacji której zawarł umowę z Wydawnictwem Zakładu imienia Ossolińskich.

87

ZAKŁAD IMIENIA OSSOLIŃSKICH - WYDAWNICTWO

WROCŁAW
PLAC SOLNY 11

TELEFONY:
86-25, 86-26

KONTO W NARODOWYM BANKU POLSKIM
III O. M. – W R O C Ł A W Nr 1683-6-101

L. dz. 1744 1/55

Wrocław, dnia 29 sierpnia 1955 r.

Ob.
Jan Glinka
Warszawa 96, Wilanów – Pałac

W odpowiedzi na list z dnia 23.VIII.55 zawiadamiamy uprzejmie, że uzyskaliśmy aprobatę Wydziału I Polskiej Akademii Nauk na pozycję pt. "Białystok – geneza i rozwój miasta w stuleciach XV – XVIII" i włączyliśmy ją do naszych planów wydawniczych.
Równocześnie komunikujemy, że z uwagi na konieczność przestrzegania naszych planów umów – dopiero w IV kwartale br. podamy Panu więżący termin zawarcia umowy. Prosimy jednak list niniejszy traktować jako gwarancyjny i prowadzić nadal swoją pracę nad "Białymstokiem".

JSz/RM

Zakładom. Ossolińskich
W [illegible]
(6) Wrocław, Pl. Solny 11

Kart. Wrocław – D/1811-4-55, 13.000, A5, pism. 7, kl. II

36. Korespondencja w sprawie monografii Białegostoku, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 82.

Jego uwagę pochłaniały również badania związane z otwartym przewodem doktorskim na temat rodu Klausucia w XIII – XIV w., od którego wywodzili się pierwsi właściciele dóbr białostockich. Praca ta miała być jednocześnie pierwszym rozdziałem planowanej mongrafii. W 1961 roku na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego odbyła się obrona pracy i przyznanie Glince stopnia doktora filozofii. Praca doktorska została opublikowana w Studiach Źródłoznawczych w 1959 – 1960 r.

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

UNIWERSYTET WARSZAWSKI

WYDZIAŁ *Historyczny*

DYPLOM

OBYWATEL *Jan GLINKA*

URODZONY DNIA *czternastego listopada* 1890 ROKU

w *Starym Susku, pow. Ostrołęka*

NA PODSTAWIE PRZEDŁOŻONEJ PRACY DOKTORSKIEJ POD TYTUŁEM

„Ród Klausucia w stuleciach XIII–XVI. Ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego."

I ZŁOŻONYCH EGZAMINÓW DOKTORSKICH *z historii powszechnej i Polski XIV–XVI w. ze szczególnym uwzględnieniem W. Ks. Litewskiego*

z wynikiem dobrym

ORAZ PO SPEŁNIENIU WSZYSTKICH WARUNKÓW WYMIENIONYCH PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 5 LISTOPADA 1958 ROKU O SZKOŁACH WYŻSZYCH (DZ. U. NR 68, POZ. 336)

UZYSKAŁ STOPIEŃ NAUKOWY DOKTORA

nauk humanistycznych

NADANY UCHWAŁĄ RADY WYDZIAŁU *Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego*

Z DNIA *27 czerwca* 1961 ROKU

PROMOTOR	REKTOR	DZIEKAN
PROF. DR ALEKSANDER GIEYSZTOR	PROF. DR STANISŁAW TURSKI	PROF. DR LUDWIK BAZYLOW

NR *433* DNIA *24 stycznia* 1963 ROKU

37. Dyplom doktorski Jana Glinki, ze zbiorów prywatnych Pani Barbary Cywińskiej.

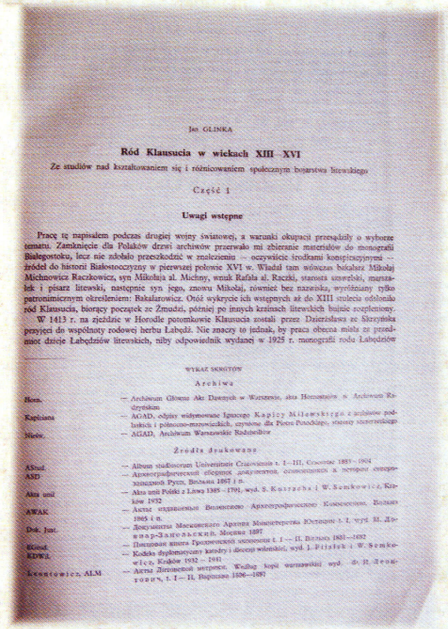

Jan GLINKA

Ród Klausucia w wiekach XIII – XVI

Ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego

Część 1

Uwagi wstępne

Pracę tę napisałem podczas drugiej wojny światowej, a warunki okupacji przesądziły o wyborze tematu. Zamknięcie dla Polaków drzwi archiwów przerwało mi zbieranie materiałów do monografii Białegostoku, lecz nie zdołało przeszkodzić w znalezieniu — oczywiście środkami konspiracyjnymi — źródeł do historii Białostoczyzny w pierwszej połowie XVI w. Władał tam wówczas bohaterz Mikołaj Michnowicz Raczkowicz, syn Mikołaja al. Michny, wnuk Rafała al. Raczki, starosta szawelski, marszałek i pisarz litewski, następnie syn jego, znowu Mikołaj, również bez nazwiska, wyróżniany tylko patronimicznym określeniem: Rakałaziowicz. Oniż wykryciu ich wstępnych ad de XIII wieleia obłonało ród Klausucia, biorący początek ze Żmudzi, później po innych krańcach litewskich bujnie rozpleniony.

W 1413 r. na zjeździe w Horodle potomkowie Klausucia zostali przez Dzierżisława ze Skrzyńska przyjęci do wspólnoty rodowej herbu Łabędź. Nie znaczy to jednak, by praca obrona miała ze przedmiot dzieje Łabędziów litewskich, niby odpowiednik wydanej w 1925 r. monografii rodu Łabędziów

WYKAZ SKRÓTÓW

Archiwa

Hora. — Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, akta Horodelskie w Archiwum Radzyńskim

Kapituła — AGAD, oddziały wydzielone Ignacego Kapicy Milewskiego z archiwów podlaskich i połocko-mścisławskich, czyniono dla Piotra Pawłowicza, staroste starostwa

Miesz. — AGAD, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów

Źródła drukowane

ASzud. — Album studiosorum Universitatis Cracoviensis t. I–III, Cracoviae 1887–1904

ASD — Archeograficzeskij sbornik dokumentov, otnosjaszczichsja k istorii severo-zapadnych Rus', Wilna 1867 i n.

Akta unii — Akta unii Polski z Litwą 1385–1791, wyd. S. Kot, Kraków 1932

AWAK — Aktui otnosjaszczijesja k istorii Zapadnoj Rossii, sobrannych i izdannych Archeograficzeskoju Komissieju, Wilna 1865 i n.

Dok. Jagiell. — Dokumenty Metrykalnego Archiwum Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświaty, t. I–II, Kraków 1932–1939

Dok. Jan. — Dokumenty Metrykalnego Archiwum Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświaty, t. I–II, Kraków 1932–1939

Słown. KDWL — Słownik dyplomatyczny katedry i diecezji wileńskiej, wyd. J. Fijałek i W. Semkowicz, Kraków 1932–1941

Lewentowicz, ALM — Akta Zielonogórskie metryki, Według kopii warszawskiej wyd. St. Hrabowskiego, t. I–II, Bydgoszcz 1926–1937

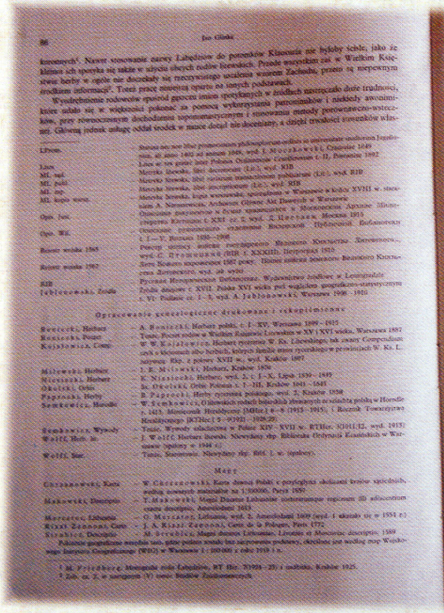

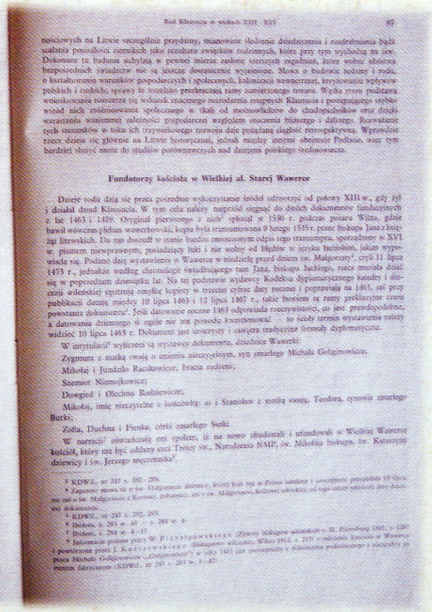

38. *Ród Klausucia w wiekach XIII – XIV, ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego*, Książnica Podlaska, Studia Źródłoznawcze, t. IV, str. 83.

39. *Ród Klausucia w wiekach XIII – XIV, ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego*, Książnica Podlaska, Studia Źródłoznawcze, t. IV, str. 86-87.

Niestety Jan Glinka nie zdążył zrealizować pracy swojego życia, zmarł 26 marca 1963 roku w Łowiczu, został pochowany na cmentarzu w Nieborowie.

40. Jan Glinka, fotografia zamieszczona we wspomnieniu autorstwa Zygmunta Wdowiszewskiego zamieszczonym w Roczniku Białostockim, tom V, 1964, str. 402.

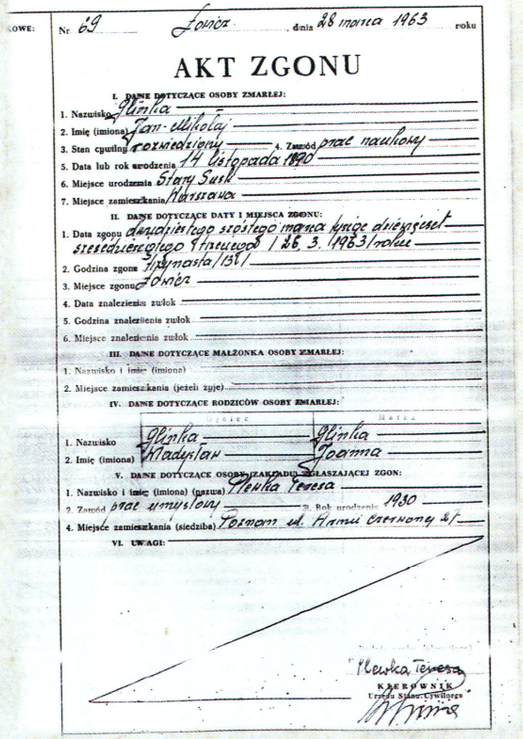

Nr 69 Łowicz dnia 28 marca 1963 roku

AKT ZGONU

I. DANE DOTYCZĄCE OSOBY ZMARŁEJ:
1. Nazwisko Glinka
2. Imię (imiona) Jan Mikołaj
3. Stan cywilny rozwiedziony 4. Zawód prac naukowy
5. Data lub rok urodzenia 14 listopada 1890
6. Miejsce urodzenia Stary Susk
7. Miejsce zamieszkania Warszawa

II. DANE DOTYCZĄCE DATY I MIEJSCA ZGONU:
1. Data zgonu dwudziestego szóstego marca tysiąc dziewięćset sześćdziesiątego trzeciego / 26. 3. 1963 / roku
2. Godzina zgonu trzynasta / 13 /
3. Miejsce zgonu Łowicz
4. Data znalezienia zwłok
5. Godzina znalezienia zwłok
6. Miejsce znalezienia zwłok

III. DANE DOTYCZĄCE MAŁŻONKA OSOBY ZMARŁEJ:
1. Nazwisko i imię (imiona)
2. Miejsce zamieszkania (jeżeli żyje)

IV. DANE DOTYCZĄCE RODZICÓW OSOBY ZMARŁEJ:

	Ojciec	Matka
1. Nazwisko	Glinka	Glinka
2. Imię (imiona)	Władysław	Joanna

V. DANE DOTYCZĄCE OSOBY ZAKŁADU ZGŁASZAJĄCEJ ZGON:
1. Nazwisko i imię (imiona) (nazwa) Plewka Teresa
2. Zawód prac umysłowy 3. Rok urodzenia 1930
4. Miejsce zamieszkania (siedziba) Poznań ul. Armii Czerwonej 27

VI. UWAGI:

Plewka Teresa
KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego

41. Akt zgonu Jana Glinki, USC w Łowiczu, nr 69/1963.

42. Nagrobek Jana Glinki, ze zbiorów prywatnych Pani Barbary Cywińskiej.

Jan Glinka w ciągu ponad trzydziestoletniej pracy badawczej pozostawił po sobie 15 pozycji drukowanych oraz ponad 500 tek z różnorodnym materiałem źródłowym.

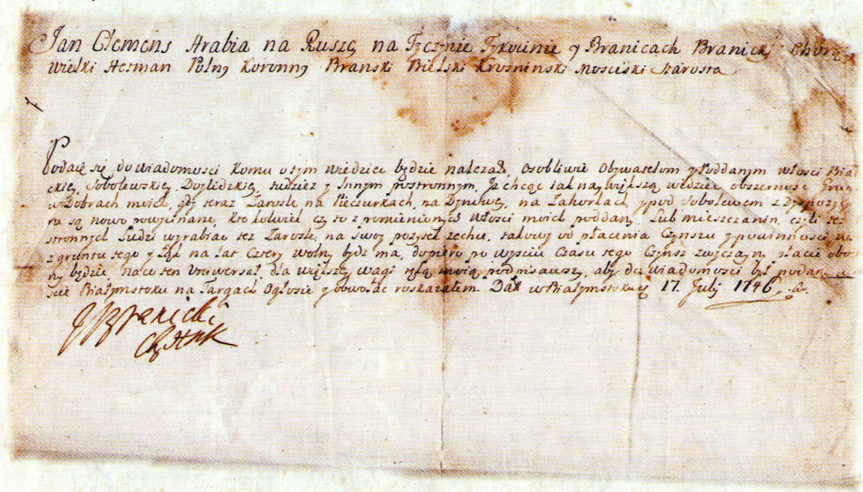

Jan Clemens Arabia na Ruszę na Tyczynie Tykocinie y Branicach Branicki Chorąży Wielki Hetman Polny Koronny Branski Bielski Krośniński Mościski Starosta

Podaię się do wiadomości komu o tym wiedzieć będzie należał, osobliwie Obywatelom y Poddanym włości Białockiey, Sobolewskiey, Dojlidzkiey, tudzież y Innym postronnym, że chcąc iak naywiększą wiedzieć obszerność Gruntu w Dobrach moich, gdy teraz Zarośle na Pieczurkach, na Dynowey, na Zahorkach, y pod Sobolewem z Dyspozycyą są nowo powycinane, kto kolwiek czy to z pomienionych włości moich poddany, lub mieszczanin, czyli też stronnych Ludzi wyrabiać też Zarośle, na swoy pożytek zechce, takowy od płacenia Czynszu y powinności wszystkiego z gruntu tego y Łąk na lat Cztery wolny bydź ma, dopiero po wyściu Czasu tego Czynsz zwyczayny płacić obowiązany będzie, na co ten Uniwersał dla większey wagi tęgą moią podpisawszy, aby do wiadomości był podany w Mieście Białymstoku na Targach Ogłosić y obwołać roskazałem. Dał w Białymstoku 17. July 1746 r.

J. Branicki
Chorąży

43. Zarządzenie Branickiego w sprawie zagospodarowanie nieużytków z 17 lipca 1746 r., AP w Białymstoku, Dokument z Tek Jana Glinki.

W pierwszym wydrukowanym artykule, pt. *Dawne łowy*, dał przykład mistrzostwa swego pióra, pisząc:

„Przechadzka w dzień Wigilii, mroźna pogoda słoneczna. Zwierzyniec, potem lasy dojlidzkie. Spodem biel niepokalana. Olbrzymie gałęzie świerkowe zwisają pod ciężarem pościeli śniegowej, a kiedy niekiedy, własnym ciężarem strącona, spada puszysta czapa deszczem kryształów. Sypkoszelestne brzozy wstydliwie kryją się w gąszczu. Sosny prostują się bez drgnienia. Świadek najstarszy, pień strupieszały odwiecznego grabu sterczy obwieszony mnóstwem gałęzi, niby dziad zgrzybiały, obsiadły przez prawnuki. Potężna niegdyś dziedzina jego zasępionych konarów rozepchnęła knieję, która dotąd nie ośmiela się zbliżyć i tworzy wokół polankę. Cisza niezgruntowana. Ogarnia żądza poznania tajemnic tych miejsc(...)"

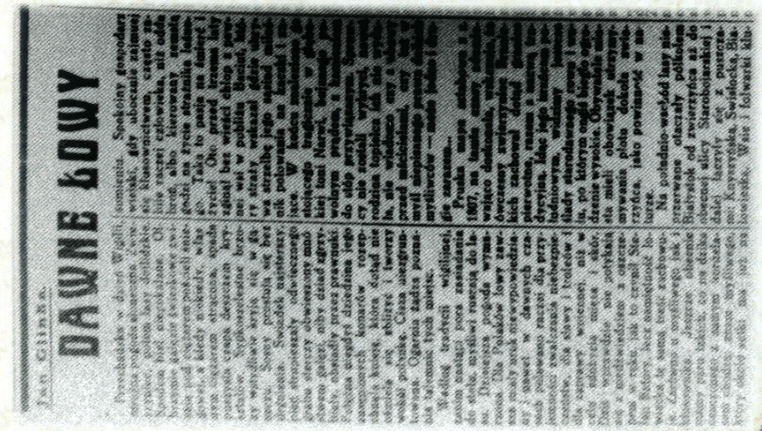

Jan Glinka.

DAWNE ŁOWY

44. *Dawne łowy*, Dziennik Białostocki z dn. 29 XII 1935 r., Książnica Podlaska, mkf. 101.

Wkrótce wydał kolejne artykuły:

Herb miejski Białegostoku, Miesięcznik Heraldyczny, Nr. 2, Warszawa 1938.

MIESIĘCZNIK HERALDYCZNY

WYDAWANY PRZEZ ODDZIAŁ WARSZ. POLSKIEGO TOW. HERALDYCZNEGO

Nr. 2. **Warszawa, Luty 1938.** **Rok XVII.**

Organ Polskiego Towarzystwa Heraldycznego.
Składka członkowska 24 zł. rocznie.
Nowi członkowie wpłacają ponadto 5 zł. wpisowego.
Sprawy przyjęcia nowych członków załatwia Skarbnik tel. 8-05-22.

Konto P. K. O. № 21.621 Oddział Warszawski P. T. H.
Konto P. K. O. № 153.091 Oddział Lwowski P. T. H.
Korespondencję i artykuły nadsyłać pod adresem:
Tow. Heraldyczne, Bibl. Ord. Krasińskich, Okólnik 9
Rękopisów nie zastrzeżonych Redakcja nie zwraca.

(W RAZIE PRZEWIDZIANEJ ODPOWIEDZI, ZAŁĄCZYĆ DO LISTU ZNACZEK POCZTOWY).

Treść: Jan Glinka: Herb miejski Białegostoku, str. 17. — Marjan Gumowski: Herby miast województwa warszawskiego, str. 23 (dokończenie). — Sprawozdania i Recenzje, str. 26. — Kronika, str. 31. — Członkowie P. T. H., str 32. — Komunikat, str. 32. — Résumés, str. 32.

Herb miejski Białegostoku*.

I

Przywilej królewski z dnia 13 czerwca 1661 r. na dobra starostwa tykocińskiego, tytułem własności — za zgodą stanów — ofiarowane Stefanowi Czarnieckiemu, wymienia Białystok w szeregu wsi starostwa[1]. Po upływie siedmiu lat zastajemy Białystok podniesiony do rzędu miast[2]. Należał wtedy do dziedzictwa hetmanówny Czarnieckiej, żony Jana Klemensa Branickiego, marszałka trybunału koronnego w r. 1661 i marszałka nadwornego od r. 1662, zasłużonego w walkach z najazdami nieprzyjacielskimi, uczestnika zwycięskiej wyprawy duńskiej, wiernego królowi w ciężkiej dobie rokoszu Jerzego Lubomirskiego[3]. Biorąc pod uwagę, że Białystok stał się miastem pomiędzy latami 1661 — 1668, zaś dokumenty lokacyjne od panujących miały w zasadzie wszystkie miasta polskie, z wyjątkiem niektórych przed w. XIV założonych — kiedy praktyka w tym względzie jeszcze nie wyrobiła się, uznać można

UWAGA: Wszystkie daty pochodzenia rosyjskiego rozwiązano wedle gregoriańskiej rachuby czasu z wyjątkiem daty 19.XI.1882 w przypisie 19, gdzie to zaznaczono.

* Pierwszy rozdział jest streszczeniem odpowiedniej części pracy jeszcze nie drukowanej o rozwoju Białegostoku od w. XV do r. 1809.

[1] Muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie: Dział rękopisów. 400, s. 393—399. Odpis współczesny z archiwum Branickich w Białymstoku, przywileju kr. Jana Kazimierza z Warsz. dat. 13.VI.1661. [2] Inwentarz b. Wileńskiego Archiwum Centralnego, sporządzony w r. 1906 przez Sprogisa, kierownika tego archiwum. Wyd. 1929. I, 337. Wymienia białostocką księgę miejską 1668—1725, wywiezioną w r. 1915 do Rosji i nie powróconą. [3] Muz. Czart. w Krak. Dz. rękop. 400, s. 364. Odpis współcz. listu kr. Jana Kaz. z Płocka dat. 16.IX.1658 do marsz. J. Kl. Branickiego, w sprawie jego udziału w polskiej wyprawie do Danii.

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu. Rękop. 375, s. 240 — 242. Odpisy współcz. Uniwersał bez daty Lubomirskiego pko królowi i J. Kl. Branickiemu. Uniwersał Branickiego z dn. 9.V.1665 pko rokoszanom.

45. *Herb miejski Białegostoku*, Miesięcznik Heraldyczny, Nr. 2, Warszawa 1938, AP w Białymstoku, Teka 121, k. 17.

46. *Herb miejski Białegostoku*, Miesięcznik Heraldyczny, Nr. 2, Warszawa 1938, AP w Białymstoku, Teka 121, k. 18.

Choroszcz letnia rezydencja hetmańska w XVIII stuleciu, Biuletyn Historii Sztuki i Kultury, Warszawa 1938, r. VI.

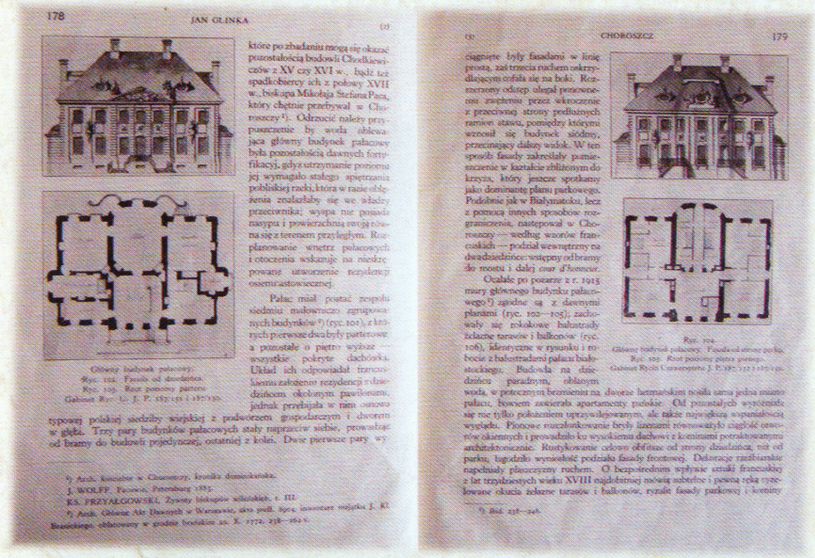

47. *Choroszcz letnia rezydencja hetmańska w XVIII stuleciu*, Książnica Podlaska, Biuletyn Historii Sztuki i Kultury, Warszawa 1938, r. VI, str. 178-179.

48. *Chroszcz letnia rezydencja hetmańska w XVIII stuleciu*, Książnica Podlaska, Biuletyn Historii Sztuki i Kultury, Warszawa 1938, r. VI, str. 192-193.

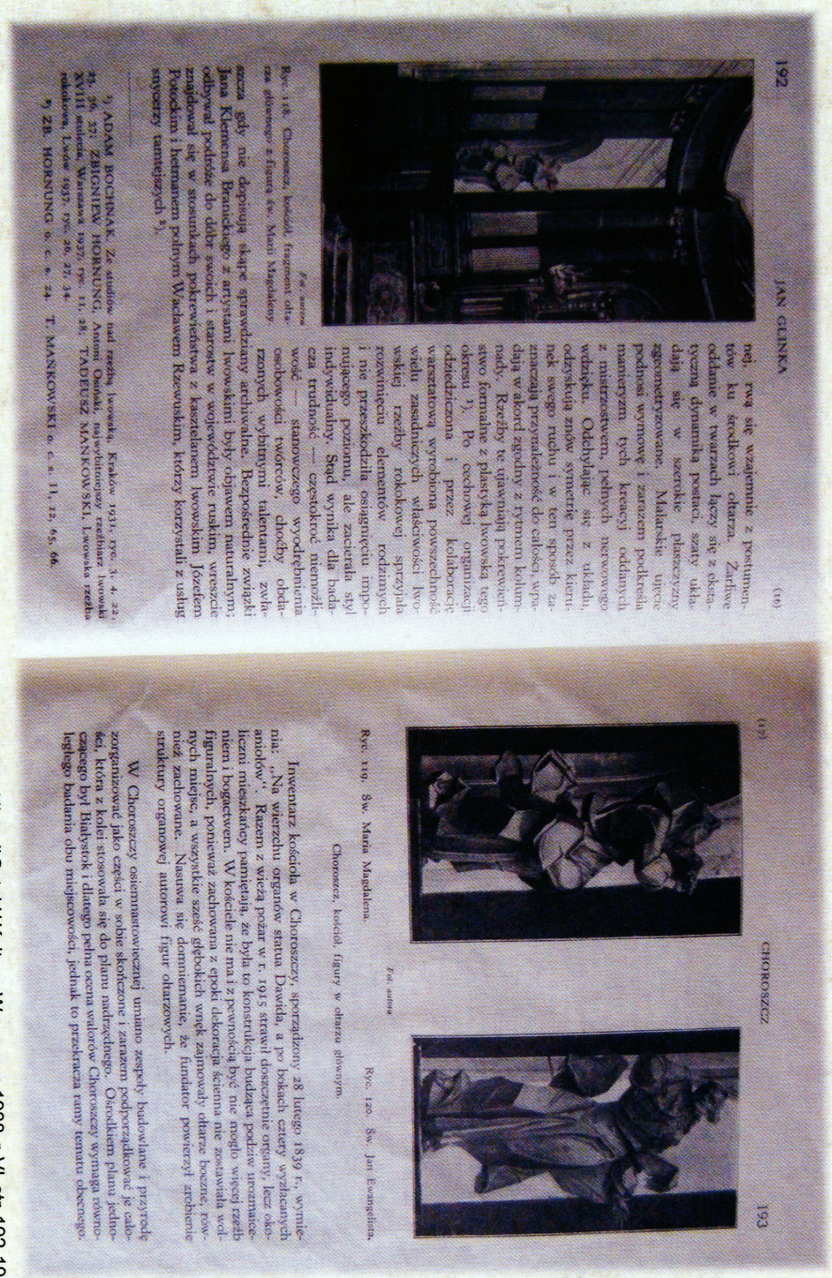

192 JAN GLINKA (16)

nej; rwą się wzajemnie z postumentów ku środkowi ołtarza. Zarliwe oddanie w twarzach łączy się z ekstatyczną dynamiką postaci, szaty układają się w szerokie, płaszczyzny zgeometryzowane. Malarskie ujęcie podnosi wymowę i zarazem podkreśla manieryzm tych kreacji oddanych z mistrzostwem, pełnych nerwowego wdzięku. Odchylając się z układu, odzyskują znów symetrię przez kierunek swego ruchu i w ten sposób zaznaczają przynależność do całości, wpadają w akord zgodny z rytmem kolumnady. Rzeźby te ujawniają pokrewieństwo formalne z plastyką lwowską tego okresu [1]. Po ozdobnej organizacji odziedziczona i przez kolaborację warsztatową wyrobiona powszechność wielu zasadniczych właściwości lwowskiej rzeźby rokokowej sprzyjała rozwinięciu elementów rodzimych i nie przeszkodziła osiągnięciu indywidualny. Stąd wynika dla badacza trudność — częstokroć niemożliwość — stanowczego wydzielenia osobowości twórców, choćby charakterystycznych wybitnymi talentami, zwłaszcza gdy nie dopisują skąpe sprawdziany archiwalne. Bezpośrednie związki Jana Klemensa Branickiego z artystami lwowskimi były objawem naturalnym; odbywał podróże do dóbr swoich i starostw w województwie ruskim, wreszcie znajdował się w stosunkach pokrewieństwa z kasztelanem lwowskim Józefem Potockim i hetmanem polnym Wacławem Rzewuskim, którzy korzystali z usług stwórcy tamtejszych [2].

[1] ADAM BOCHNAK. Za studiów nad rzeźbą lwowską. Kraków 1931, str. 3, 4, 22; 25, 26, 27; ZBIGNIEW HORNUNG, Antoni Osiński, najwybitniejszy rzeźbiarz lwowski XVIII stulecia. Warszawa 1937, str. 11, 28; TADEUSZ MANKOWSKI. Lwowska rzeźba rokokowa. Lwów 1937, str. 20, 27, 34.

[2] ZB. HORNUNG, o. c. s. 24. T. MANKOWSKI o. c. s. 11, 12, 65, 66.

Fot. autora

Ryc. 118. Chroszcz, kościół, fragment ołtarza głównego z figurą św. Marii Magdaleny.

193 CHROSZCZ (17)

Fot. autora

Ryc. 119. Św. Maria Magdalena.

Ryc. 120. Św. Jan Ewangelista.

Chroszcz, kościół, figury w ołtarzu głównym.

Inwentarz kościoła w Chroszczy, sporządzony 28 lutego 1839 r., wymienia: „Na wierzchu organów statua Dawida, a po bokach cztery wyłączonych aniołów". Razem z wieżą pożar w r. 1915 strawił doszczętnie organy, lecz okoliczni mieszkańcy pamiętają, że była to konstrukcja budząca podziw umiarkowaniem i bogactwem. W kościele nie ma i z pewnością być nie mogło więcej rzeźb figuralnych, ponieważ zachowana z epoki dekoracja ścienna nie zostawiała wolnych miejsc, a wszystkie sześć głębokich wnęk zajmowały ołtarze boczne, również zachowane. Nasuwa się domniemanie, że fundator powierzył architekturę organowej autorowi figur ołtarzowych.

W Chroszczy osiemnastowiecznej umiano zespoły budowlane i przyrodę zorganizować jako części w sobie skończone i zarazem podporządkować je całości, która z kolei stosowała się do planu nadrzędnego. Ośrodkiem planu jednoczącego był Białystok i dlatego pełna ocena walorów Chroszczy wymaga równoległego badania obu miejscowości, jednak to przekracza ramy tematu obecnego.

Pałac białostocki Jana Klemensa Branickiego hetmana wielkiego koronnego, kasztelana krakowskiego – architektura, parki; Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, t. III, 1938/39

49. Fotografia zamieszczona w pracy, pt. *Pałac białostocki Jana Klemnsa Branickiego*, Książnica Podlaska, Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, t. III, 1938/39, fot. J. Glinka.

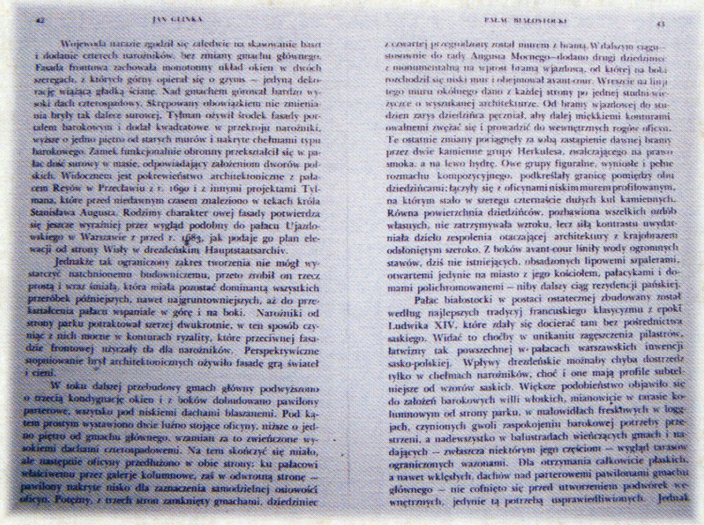

42 JAN GLINKA

Wojewoda narazie zgodził się zaledwie na skasowanie bast i dodanie czterech narożników, bez zmiany gmachu głównego. Fasada frontowa zachowała monotonny układ okien w dwóch szeregach, z których górny opierał się o gzyms — jedyną dekorację wiążącą gładką ścianę. Nad gmachem głównym barokowo wysoki dach czterospadowy. Skrępowany obowiązkiem nie zmieniania bryły tak dalece surowej, Tylman ożywił środek fasady portalem barokowym i dodał kwadratowe w przekroju narożniki, wyższe o jedno piętro od starych murów i nakryte chełmami typu barokowego. Zamek funkcjonalnie obronny przekształcił się w pałac dość surowy w masie, odpowiadający założeniom dworów polskich. Wielocznej jest pokrewieństwo architektoniczne z pałacem Reyów w Przedławiu z r. 1690 i z innymi projektami Tylmana, które przed nierłasnym czasem znaleziono w tekach króla Stanisława Augusta. Rodzimy charakter owej fasady potwierdza się jeszcze wyraźniej przez wygląd podobny do pałacu Ujazdowskiego w Warszawie z przed r. 1683, jak podaje go plan elewacji od strony Wisły w dreźdeńskim Hauptstaatsarchiv.

Jednakże tak ograniczony zakres tworzenia nie mógł wystarczyć nazbiorowemu budowniczemu, przeto zrobił on rzecz prostą i wraz śmiałą, która miała pozostać dominantą wszystkich przeróbek późniejszych, nawet najgruntowniejszych, aż do przekształcenia pałacu wspaniałe w górę i na boki. Narożniki od strony parku potraktował szerzej dwukrotnie, w ten sposób czyniąc z nich mocne w konturach ryzality, które przeciwnej fasadzie frontowej użyczały tła dla narożników. Perspektywiczne stopniowanie brył architektonicznych ożywiło fasadę gra świateł i cieni.

W toku dalszej przebudowy gmach główny podwyższono o trzecią kondygnację okien i z bokow dobudowano pawilony parterowe, wszystko pod niskiemi dachami blaszanemi. Pod katem prostym wystawiono dwie luźno stojące oficyny, niższe o jedno piętro od gmachu głównego, wzamian za to zwieńczone wysokiemi dachami czterospadowemi. Na tem skończyć się miało, ale następnie oficyny przedłużono w obie strony: ku pałacowi właściwemu przez galerje kolumnowe, zaś w odwrotną stronę — pawilony nakryte niskio dla zaznaczenia samodzielnej osiowości oficyn. Poczmy, z trzech stron zamknięty gmachami, dziedziniec

PAŁAC BIAŁOSTOCKI 43

z czwartej przegrodzony został murem z bramą. Wdalszym ciągu stosownie do tady Augusa Mocnego—dodano drugi dziedziniec z monumentalną na wprost bramą wjazdową, od której na boki rozchodził się niski mur i obejmował avant-cour. Wreszcie za linją tego muru okolnego dano z każdej strony po jednej stadninie zwane w wiedeńskiej architekturze. Od bramy wjazdowej do stadnien zarys dziedzińca pęczniał, aby dalej miękkiemi kontrami owalnemi zwężać się i prowadzić do wewnętrznych rogów oficyn. Te ostatnie zmiany pociągnęły za sobą zastąpienie dawnej bramy przez dwie kamienne grupy Herkulesa, zwalczającego na prawo smoka, a na lewo hydrę. Owe grupy figuralne, wyniosłe i pełne rozmachu kompozycyjnego, podkreślały granice pomiędzy olbrzymi dziedzińcami; łączyły się z oficynami niskimi murem profilowanym, na którym stało w szeregu czternaście dużych kul kamiennych. Równa powierzchnia dziedzińców, pozbawiona wszelkich ozdób własnych, nie zatrzymywała wzroku, lecz siłą kontrastu uwydatniała dzieło zespolenia otaczającej architektury z krajobrazem odsłoniętym szeroko. Z boków avant-cour linjały wody ogromnych stawów, dziś nie istniejących, obsadzonych lipowemi szpalerami, otwartemi jedynie na miasto z jego kościołem, pałacykami i domami polichromowanemi – niby dalszy ciąg rezydencji pańskiej.

Pałac białostocki w postaci ostatecznej zbudowany został według najlepszych tradycyj francuskiego klasycyzmu z epoki Ludwika XIV, które zdały się docierać tam bez pośrednictwa saskiego. Widać to choćby w unikaniu zagęszczenia pilastrów, łatwizny tak powszechnej w pałacach warszawskich inwencji sasko-polskiej. Wpływy drezdeńskie możnaby chyba doszereder tylko w chełmach narożników, choć i one mają profile subtelniejsze od wzorów saskich. Większe podobieństwo objawiło się do założeń barokowych willi włoskich, mianowicie w zarasie kolumnowym od strony parku, w malowidłach freskowych w loggjach, czynionych gwoli zaspokojeniu barokowej potrzeby przestrzeni, a nadewszystko w balustradach wieńczących gmach i nadających – zwłaszcza niektórym jego częściom – wygląd zarazem ograniczonych wazonami. Dla otrzymania całkowicie płaskich, a nawet wklęsłych, dachów nad parterowemi pawilonami gmachu głównego – nie cofnięto się przed utworzeniem podwórek we wnętrznych, jedynie tą potrzebą usprawiedliwionych. Jednak

50. *Pałac białostocki Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, t. III, 1938/39, str. 42-43.

Szanowny i Kochany Panie Inżynierze.

Dziękuję za miły list, którego serdeczność przyjmuję jako odwzajemnienie moich uczuć dla Obojga Szanownych Państwa. Zakres naszych prac stanowi więź wzajemną pełną dla mnie atrakcji, a w połączeniu z harmonią osobistą czyni z Białegostoku ośrodek, do którego będę coraz chętniej dążył. Korzystając z okazji, ponawiam najlepsze życzenia imieninowe, żałując, iż nie mogę uczynić tego osobiście.

W tych dniach odwiedziłem inż.Zinserlinga, który pokazywał mi projekt CIF'u na Bielanach; pracuje nad nim od dość dawna i dochodzi teraz do wniosków ostatecznych, bardzo interesujących. Widać w tej robocie talent autora. Zgadało się o mej podróży w połowie maja do Białegostoku, przy czym inż.Zinserling ponowił swoje pochwały Pańskich prac i wyraził zamiar towarzyszenia mi do Białegostoku. Dla tego celu gotów jestem zrobić największą ofiarę, jaką dysponuję, to znaczy odstąpić Zinserlingowi gościnę, zaofiarowaną mi przez Państwa. Rozumiem jednak, że decyzja w danej sprawie leży wyłącznie w kompetencji Państwa, przeto proszę uprzejmie o odpowiedź odwrotną pocztą, bym zdążył porozumieć się listownie z inż.Zinserlingiem. Gdyby rzecz miała zostać załatwiona pozytywnie, pozwalam sobie prosić Pana Inżyniera o porozumienie się z prof.Sławińskim dla zapewnienia mi innej kwatery, np.w Związku Nauczycielstwa Polskiego.

Przyjadę w dniu 15 b.m.wieczornym pociągiem pośpiesznym i pragnę nazajutrz zrana obejrzeć wiele szczegółów pałacu, co nigdy nie przestaje być dla mnie aktualne w związku ze znajdywaniem wciąż nowych danych źródłowych. Oczywiście wdzięczny będę Panu za każdą chwilę, jaką zechce mi poświęcić.

Słusznie stwierdza Pan w liście, że Białystok stał się modny. Osoby,pragnące o nim pisać różne artykuły publicystyczne, zwykle odwiedzają mnie, ale rozmowy z nimi bywają trudne, gdyż te osoby wcale nie znają tematu, a nawet przeważnie nigdy nie były w mieście, o którym chcą zabierać głos. Domyślam się kto wywołał Pańską uwagę o "zupełnie pięknych kobietach",parających się literaturą białostocką. Owa pani jest naprawdę piękna i wolę, że nie wraca do mnie po informacje, bowiem jej widok może zakłócić rownowagę psychiczną, niezbędną w moich pracach.

Łączę serdeczny uścisk dłoni
Pani rączki całuję

Jan Glinka

Wilanów, 4 maja 1953 r.

51. List Jana Glinki do S. Bukowskiego 4 V 1953 r.

Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II, Rok XLI, 1948.

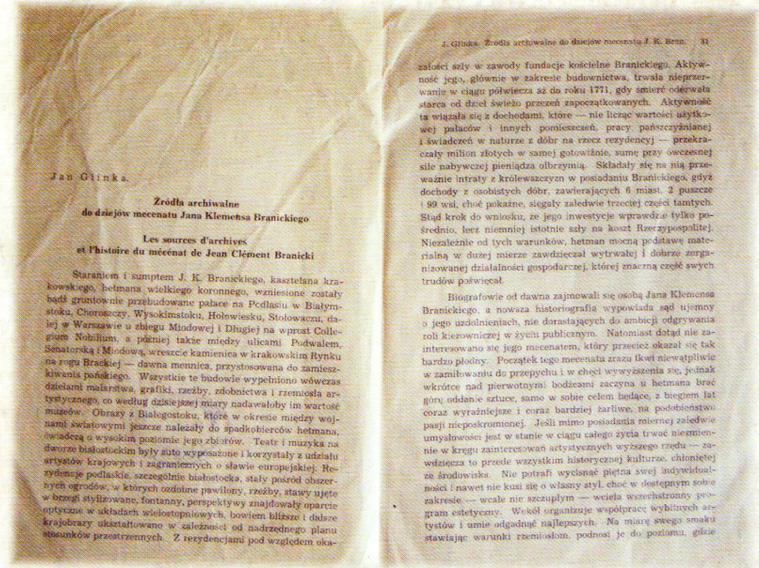

Jan Glinka.

Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego

Les sources d'archives et l'histoire du mécénat de Jean Clément Branicki

Staraniem i sumptem J. K. Branickiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, wzniesione zostały bądź gruntownie przebudowane pałace na Podlasiu w Białymstoku, Choroszczy, Wysokimstoku, Hołowiesku, Stołowaczu, dalej w Warszawie u zbiegu Miodowej i Długiej na wprost Collegium Nobilium, a później także między ulicami Podwalem, Senatorską i Miodową, wreszcie kamienica w krakowskim Rynku na rogu Brackiej — dawna mennica, przystosowana do zamieszkiwania pańskiego. Wszystkie te budowle wypełniono wówczas dziełami malarstwa, grafiki, rzeźby, zdobnictwa i rzemiosła artystycznego, co według dzisiejszej miary nadawałoby im wartość muzeów. Obrazy z Białegostoku, które w okresie między wojnami światowymi jeszcze należały do spadkobierców hetmana, świadczą o wysokim poziomie jego zbiorów. Teatr i muzyka na dworze białostockim były auto wyposażone i korzystały z udziału artystów krajowych i zagranicznych o sławie europejskiej. Rezydencje podlaskie, szczególnie białostocka, stały pośród obszernych ogrodów, w których ozdobne pawiliony, rzeźby, stawy ujęte w brzegi stylizowane, fontanny, perspektywy znajdowały oparcie optyczne w układach wielostopniowych, bowiem bliższe i dalsze krajobrazy ukształtowano w zależności od nadrzędnego planu stosunków przestrzennych. Z rezydencjami pod względem oka-

J. Glinka. Źródła archiwalne do dziejów mecenatu J. K. Bran. 31

założeń szły w zawody fundacje kościelne Branickiego. Aktywność jego, głównie w zakresie budownictwa, trwała nieprzerwanie w ciągu półwiecza aż do roku 1771, gdy śmierć oderwała starca od dzieł swego przeżytych zapoczątkowanych. Aktywność ta wiązała się z dochodami, które — nie licząc wartości użytkowej pałaców i innych pomieszczeń, pracy pańszczyźnianej i świadczeń w naturze z dóbr na rzecz rezydencji — przekraczały milion złotych w samej gotówkie, sumę przy ówczesnej sile nabywczej pieniądza olbrzymią. Składały się na nią przeważnie intraty z królewszczyzn w posiadaniu Branickiego, gdyż dochody z osobistych dóbr, zawierających 6 miast, 2 puszcze i 99 wsi, choć pokaźne, sięgały zaledwie trzeciej części tamtych. Stąd krok do wniosku, że jego inwestycje wprawdzie tylko pośrednio, lecz niemniej istotnie zały na koszt Rzeczypospolitej. Niezależnie od tych warunków, hetman mocną podstawę materialną w dużej mierze zawdzięczał wytrwałej i dobrze zorganizowanej działalności gospodarczej, której znaczną część swych trudów poświęcał.

Biografowie od dawna zajmowali się osobą Jana Klemensa Branickiego, a nawaza historiografia wypowiada sąd ujemny o jego uzdolnieniach, nie dorastających do ambicji odgrywania roli kierowniczej w życiu publicznym. Natomiast dotąd nie zainteresowano się jego mecenatem, który przecież okazał się tak bardzo płodny. Początek tego mecenatu zrazu tkwi niewątpliwie w zamiłowaniu do przepychu i w chęci wywyższenia się, jednak wkrótce nad pierwotnymi bodźcami zaczyna u hetmana brać górę oddanie sztuce, samo w sobie celem będące, z biegiem lat coraz wyraźniejsze i coraz bardziej żarliwe, na podobieństwo pasji nieposkromionej. Jeśli mimo posiadania niemiej zaledwie umyślowości jest w stanie w ciągu całego życia trwać niezmiennie w kręgu zainteresowań artystycznych wyższego rzędu — zawdzięcza to przede wszystkim historycznej kulturze, chłonietej ze środowiska. Nie potrafi wyciśnąć piętna swej indywidualności i nawet nie kusi się o własny styl, choć w dostępnym sobie zakresie — wcale nie szczupłym — wciela wzniośle zamysły program estetyczny. Wokół organizuje współpracę wybitnych artystów i umie odgadnąć najlepszych. Na miarę swego smaku stawiając warunki rzemiosłom, podnosi je do poziomu, gdzie

52. *Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II, Rok XLI, 1948, str. 30-31.

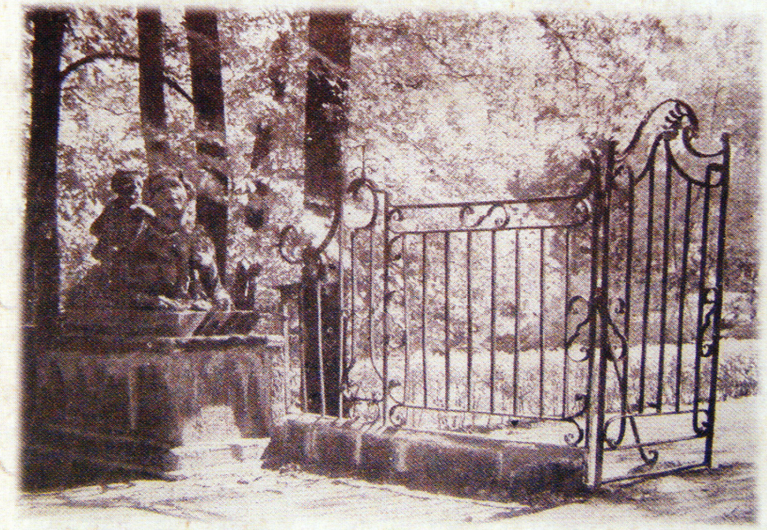

53. Fotografia zamieszczona w pracy pt. *Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II, Rok XLI, 1948, fot. J.Glinka.

Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych, Warszawa 1949, Rocznik Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. II

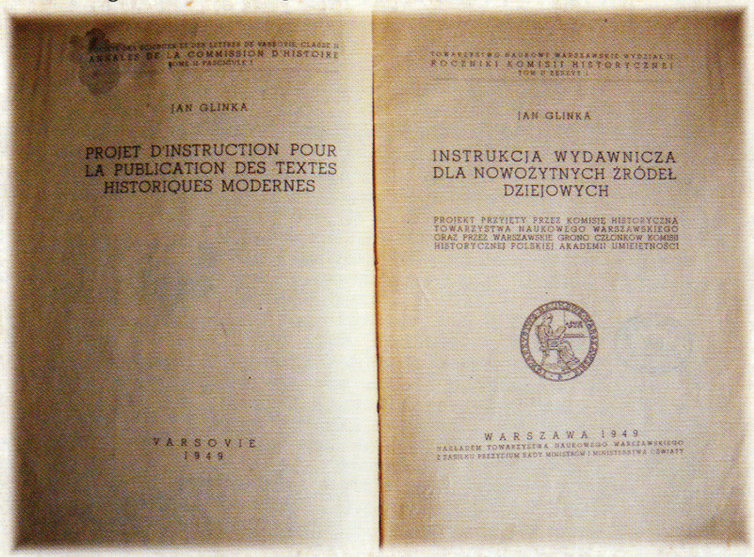

54. *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Książnica Podlaska, Rocznik Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. II, Warszawa 1949.

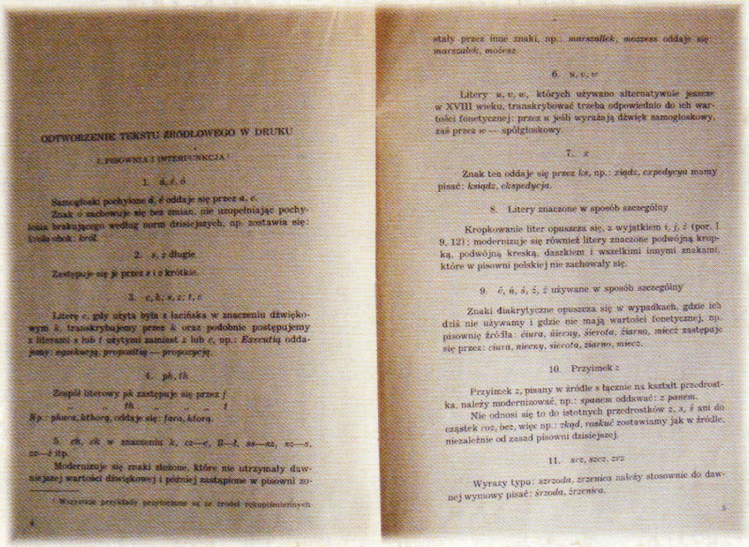

55. *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Książnica Podlaska, Rocznik Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. II, Warszawa 1949.

Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku, Rocznik Białostocki, t. II, 1961

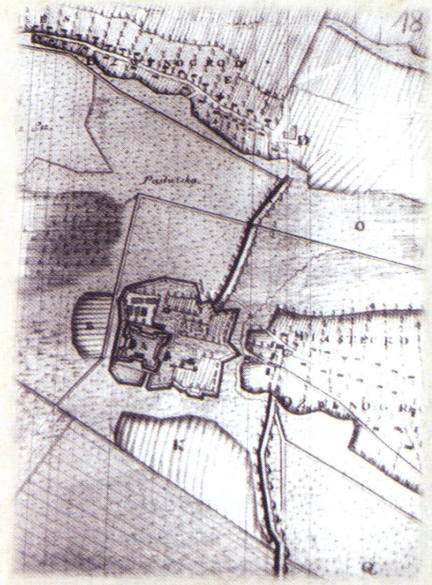

56. Dźwinogród, obwód lwowski, Ukraina, Założenie zamkowe wg inwentaryzacji mierniczego A.D. Jędrzejewicza z 1776 r., mającym być analogicznym do zamku białostockiego, plan wykorzystany w pracy, pt. *Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku*, Rocznik Białostocki, t. II, 1961, AP w Białymstoku, Teka 148, fot. 18.

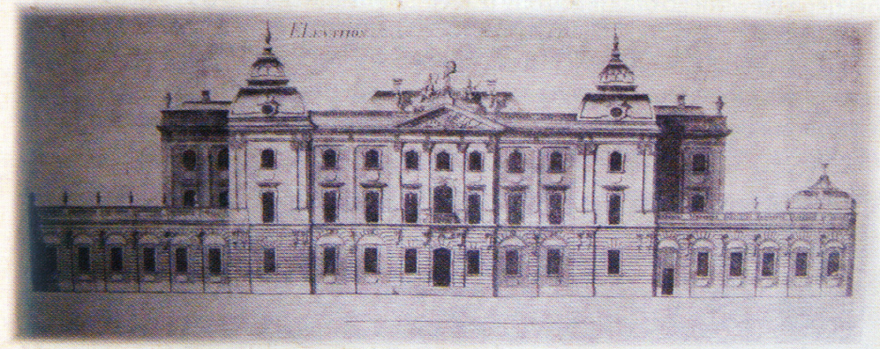

57. Fotokopia rysunku elewacji frontowej korpusu głównego pałacu zamieszczona w pracy, pt. *Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku*, Rocznik Białostocki, t. II, 1961, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 1.

Naczelnym celem pracy Jana Glinki było skompletowanie materiałów do napisania wielkiej monografii Białegostoku. W jego tekach można wyróżnić kilka grup materiałów, tj. odpisy, wypisy i streszczenia ze źródeł rękopiśmiennych i z literatury drukowanej, następnie notatki z oględzin obiektów i ustnych informacji, a także fotografie i inne materiały ikonograficzne oraz własne prace naukowe. W tekach najliczniej występują materiały do historii Białegostoku w XVIII wieku, w którym miasto rozwijało się jako rezydencja magnacka.

58. Jan Glinka ok. 1951 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 56.

Badania Glinki dotyczyły także regionu białostockiego, z historią, którego ściśle wiążą się dzieje rodziny Branickich Gryfitów. Zwłaszcza obszerne są wypisy dotyczące Jana Klemensa Branickiego, kasztelana krakowskiego i hetmana wielkiego litewskiego oraz jego żony Izabeli z Poniatowskich. Wcześniejsze dzieje regionu powiązane z rodziną Wiesiołowskich herbu Ogończyk, którzy otrzymali w XVI w., po potomkach rodu Klausucia dobra tykocińskie wraz z Białymstokiem. Z tego okresu zebrane materiały ukazują głównie działalność Krzysztofa Wiesiołowskiego, marszałka wielkiego litewskiego i jego żony Aleksandry z Sobieskich.

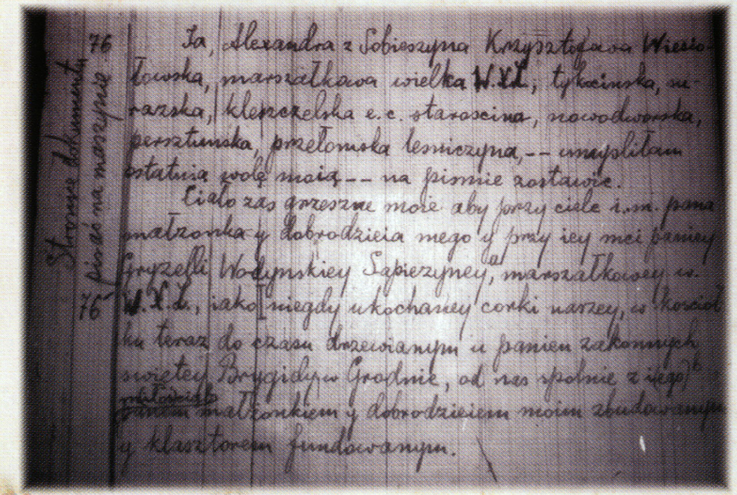

59. Testament z 25 IV 1645 r. Aleksandry z Sobieskich Wiesiołowskiej, AP w Białymstoku, Teka 66, k. 14.

Wartość naukowa Tek jest nie do przecenienia. Znalazły się w nich wypisy ze źródeł już nie istniejących, unikalne fotografie, informacje czerpane z ustnej tradycji – wszystko to nadaje niektórym partiom tek wartość źródła zastępczego. Wielką wartość mają informacje ze źródeł rękopiśmiennych oraz z literatury przygotowanych pod kątem określonych tematów, do opracowania których Glinka się przygotowywał, a których nie ukończył obecnie stanowią duże ułatwienie dla pracy wielu badaczy.

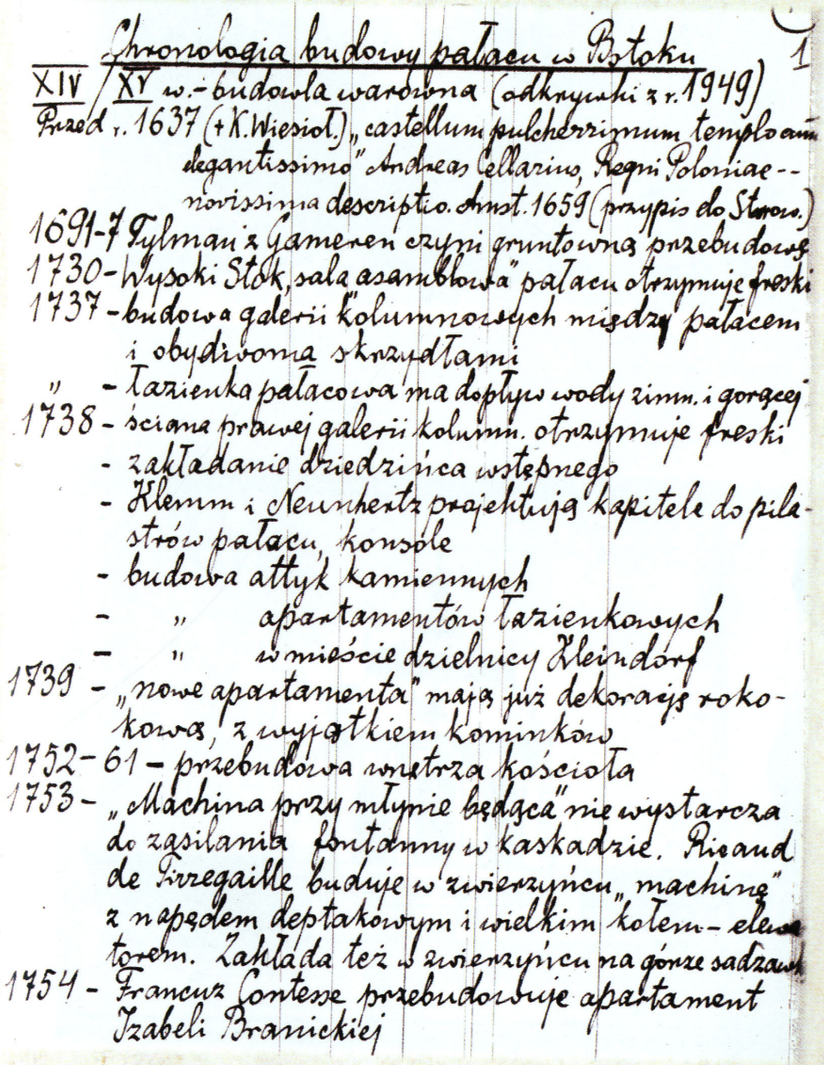

Chronologia budowy pałacu w Białymstoku 1

XIV / XV w. - budowla warowna (odkrywki z r. 1949)
Przed r. 1637 (+K. Wiesiol.) „castellum pulcherrimum templo amplissimo" Andreas Cellarius, Regni Poloniae -- novissima descriptio. Amst. 1659 (przypis do Starov.)
1691-7 Tylman z Gameren czyni gruntowną przebudowę
1730 - Wysoki Stok, sala asamblowa" pałacu otrzymuje freski
1737 - budowa galerii kolumnowych między pałacem i obydwoma skrzydłami
" - łazienka pałacowa ma dopływ wody zimn. i gorącej
1738 - ściana prawej galerii kolumn. otrzymuje freski
- zakładanie dziedzińca wstępnego
- Klemm i Neunhertz projektują kapitele do pilastrów pałacu, konsole
- budowa attyk kamiennych
- " apartamentów łazienkowych
- " w mieście dzielnicy Kleindorf
1739 - „nowe apartamenta" mają już dekoracje rokokowe, z wyjątkiem kominków
1752-61 - przebudowa wnętrza kościoła
1753 - „Machina przy młynie będąca" nie wystarcza do zasilania fontanny w kaskadzie. Pisand de Pirregaille buduje w zwierzyńcu „machinę" z napędem deptakowym i wielkim kołem - elewatorem. Zakłada też w zwierzyńcu na górze sadzawkę
1754 - Francuz Contesse przebudowuje apartament Izabeli Branickiej

60. Chronologia budowy zamku w Białymstoku, AP w Białymstoku, Teka 138, k. 1.

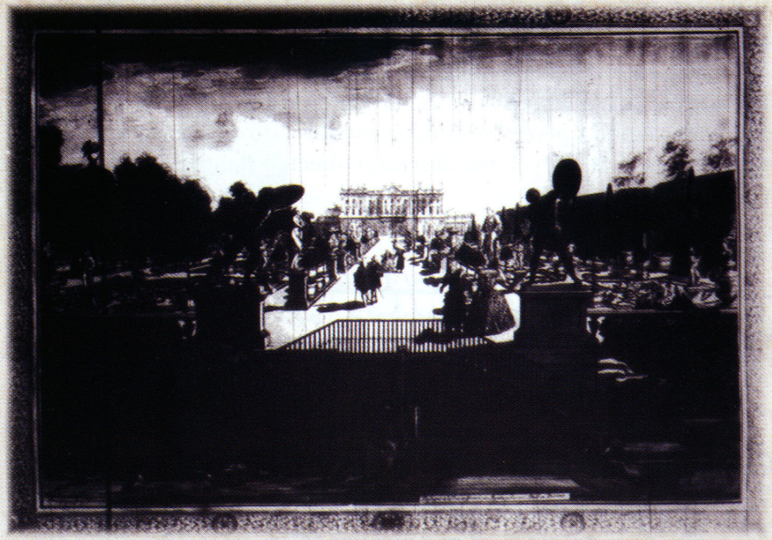

61. Górny ogród i pałac, Kopia miedziorytu sprzed 1749 r., orginał zaginął w 1944 r., AP w Białymstoku, Teka 147, k. 4.

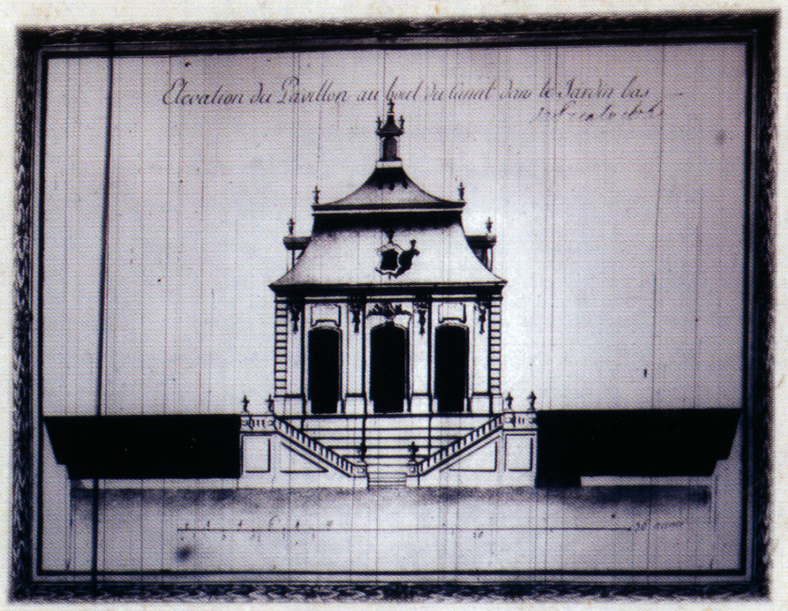

62. Pałac Branickich, pawilon nad kanałem, AP w Białymstoku, Teka 147, k. 7.

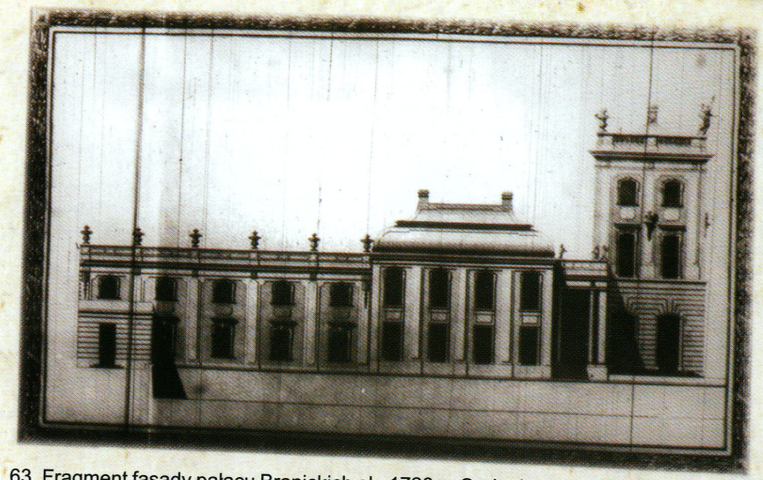

63. Fragment fasady pałacu Branickich ok. 1726 r., Orginał rysunku zaginął w 1944 r., AP w Białymstoku, Teka 147, k. 1.

64. Fragment bramy białostockiego pałacu, AP w Białymstoku, Teka 147, k. 9.

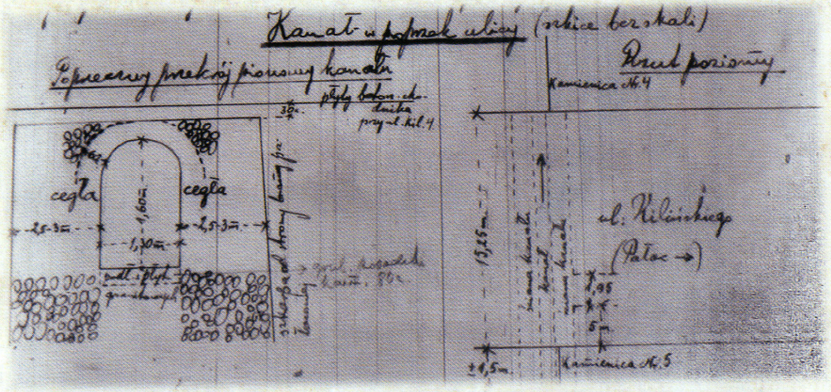

65. Przekrój poprzeczny pionowy kanału w Białymstoku wykonany na podstawie obserwacji przeprowadzonych przez Jana Glinkę w latach 30-tych przy okazji prac wodno-kanalizacyjnych przy ul. Kilińskiego, AP w Białymstoku, Teka 137, k. 1.

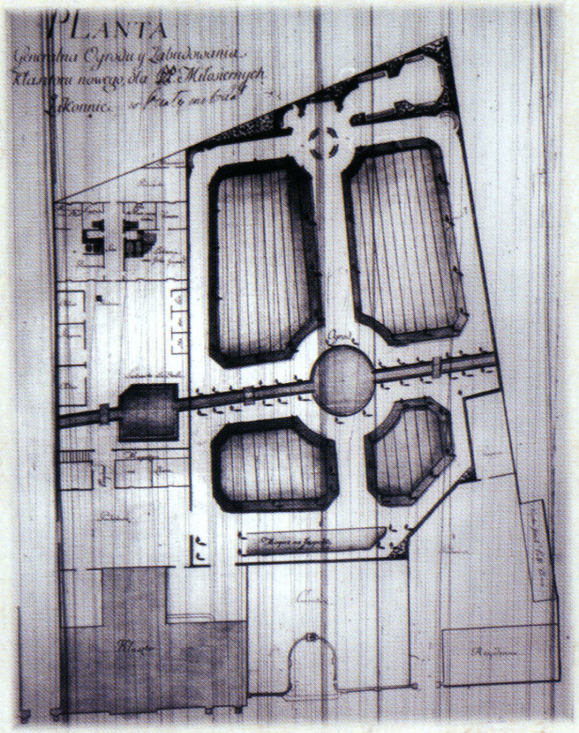

66. Plan ogrodu i zabudowań klasztoru szarytek w Białymstoku, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 115.

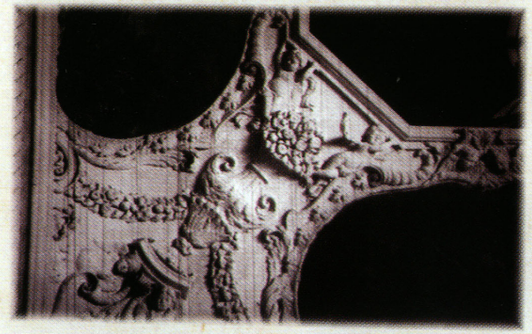

67. Fragment plafonu kaplicy w pałacu z XVII w., fot. J. Glinka w 1937 r., AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 21.

68. Supraśl, ołtarz w kaplicy prywatnej pałacu opatów, fot. J. Glinka w 1937 r., AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 42.

69. Bożnica w Orli, fot. J.Glinka w 1935 r., AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 29.

70. Ratusz w Bielsku, fot. T. Pycz w 1916 r., AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 1.

71. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku, fot. z czasopisma Kłosy, t. XLIV, 1887 r., AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 85.

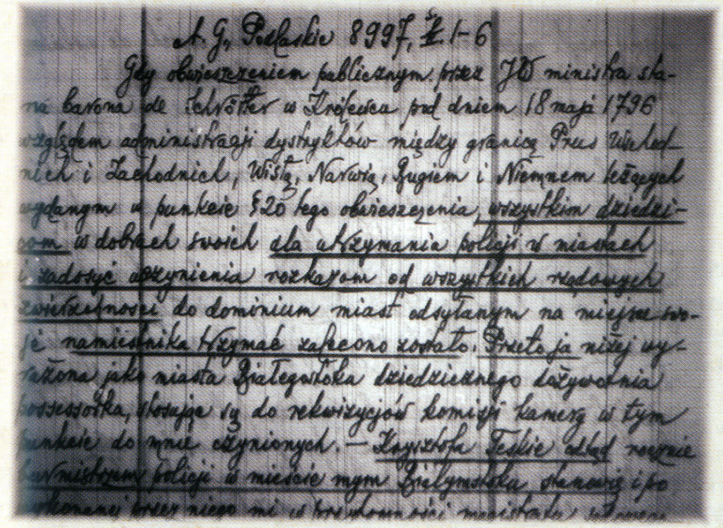

A. G. Podlaskie 8997, L. 1-6

Gdy obwieszczeniem publicznym przez JW ministra sta-
na barona de Schrötter w Królewcu pod dniem 18 maja 1796
względem administracji dystryktów między granicą Prus Wschod-
nich i Zachodnich, Wisłą, Narwią, Bugiem i Niemnem leżących
wydanym w punkcie §20 tego obwieszczenia, wszystkim dziedzi-
com w dobrach swoich dla utrzymania policji w miastach
i zadosyć uczynienia rozkazom od wszystkich rządowych
zwierzchności do dominium miast odsyłanym na miejsce swo-
je namiestnika trzymać zalecono zostało. Przeto ja niżej wy-
rażona jako miasta Białegostoku dziedzicznego dożywotnia
possessorka, stosując się do rekwizycjów komisji kamerg w tym
punkcie do mnie czynionych. — Krzysztofa Teskie odtąd rocznie
burmistrzem policji w mieście mym Białymstoku stanowię i po
wykonanej przez niego mi w przytomności magistratu sądowego

72. Instrukcja Izabeli Branickiej dla burmistrza policji w Białymstoku, z dn. 15 I 1798 r., AP w Białymstoku, Teka 125, k. 105.

Bibliografia prac Jana Glinki

1. *Dawne Łowy*, Dziennik Białostocki, 29 XII 1935 r.
2. *Herb miejski Białegostoku*, Miesięcznik Heraldyczny 1938, r. XVII, s. 17-23
3. *Choroszcz, letnia rezydencja hetmańska w XVIII stuleciu*, Biuletyn Historii Sztuki Kultury, 1938, r. VI i ndb.
4. *Pałac białostocki Jana Klemensa Branickiego, hetmana wielkiego koronnego kasztelana krakowskiego – architektura, parki*; Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, t. III, 1938/39
5. *Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego*, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II, Rok XLI, 1948.
6. *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Warszawa 1949, Rocznik Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. II
7. *Pałac białostocki* „Stolica", 1953, nr 25
8. *Plan Białegostoku w końcu XVIII stulecia*, Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury, Warszawa 1955, z. 1/14
9. Recenzja: B.Baranowski, *Z dziejów antyfeudalnych ruchów chłopskich na Podlasiu*, Warszawa 1953, Przegląd Historyczny 1955, z 4
10. *Ród Klausucia w stuleciach XIII-XIV. Ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego*, Studia Źródłoznawcze, t. IV-V, Warszawa-Poznań 1959-1960
11. *Adam i Małgorzata Kotowscy, ich życie i mecanata na Nowym Mieście (wspólnie ze Stanisławem Żarynem)*, Szkice nowomiejskie, Warszawa, 1961
12. *Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku*, Rocznik Białostocki, t. II, 1961
13. *Prace Jana Zygmunta Dybla w ramach mecenatu Jana Klemensa Branickiego*, Biuletyn Historii Sztuki, 1961, r. XXIII, nr 4
14. *Dookoła wczesnych dziejów Białostocczyzny*, Rocznik białostocki, r. IV, 1963
15. Recenzja: H.Muszyńska-Hofmanowa, *W Wersalu Podlaskim*, Olsztyn 1961, Kwartalnik Historii Kultury Materialnej, t. XI, 1963

Maszynopisy autorstwa Jana Glinki

Archiwum Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Białymstoku

1. Studium do planu zagospodarowania przestrzennego miasta Białegostoku, maszynopis opracowany na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, 1953
2. Supraśl. Pałac opatów i klasztor. Referat konserwatorski opracowany w związku z zamiarem odbudowy zespołu pobazyliańskiego z pominięciem wysadzonej cerkwi, 1953
3. Ponadto Jan Glinka wymienia także maszynopis, pt. Dom wolnomularski w Białymstoku, maszynopis konserwatorski, 1947, nie zachowany w zbiorach WO SOZ

Spis wykorzystanych fotografii.

1. Jan Mikołaj Ernest Glinka, AP w Białymstoku, Wojewódzkie Biuro ds. Finansowo-Rolnych, sygn. 12, mkf. 6, zdjęcie z legitymacji służbowej.
2. Stary Susk dawniej – fragment elewacji południowej w 1909 r., fotografia ze zbiorów prywatnych zamieszczona w opracowaniu konserwatorskim W.Baraniewskiego, pt. Susk Stary woj. Ostrołęckie, dwór i park, dokumentacja historyczno-architektoniczna opracowana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, Warszawa 1978, il. 8.
3. Drzewo genealogiczne rodu Glinków wykonane przez Jana Glinkę, ze zbiorów prywatnych Pani Barbary Cywińskiej.
4. Herb Trzaska, Niesiecki Kasper, Herbarz Polski, t. IX, Lipsk 1842, str. 125
5. Mikołaj Glinka 1827-1907, dziadek Jana Glinki, ojciec Władysława, ze zbiorów prywatnych Pani Teresy Plewko.
6. Susk Stary z oznaczonym dworem, Zbiór kartograficzny, sygn. 75-1, kol. V, sek. II.
7. Odpis skrócony aktu urodzenia Jana Glinki, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 55
8. Stary Susk dawniej – widok elewacji południowej z 1909 r., fotografia ze zbiorów prywatnych zamieszczona w opracowaniu konserwatorskim W. Baraniewskiego, pt. Susk Stary woj. ostrołęckie, dwór i park, dokumentacja historyczno-architektoniczna opracowana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, Warszawa 1978, il. 7.
9. Jan Glinka, zdjęcie z 1910 roku, fotografia ze zbiorów prywatnych zamieszczona w opracowaniu konserwatorskim W. Baraniewskiego, pt. Susk Stary woj. ostrołęckie, dwór i park, dokumentacja historyczno-architektoniczna opracowana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Ostrołęce, Warszawa 1978, il. 5.
10. Stary Susk, fotografia ze zbiorów prywatnych Pani Teresy Plewko.
11. Stary Susk obecnie, fot. S.Wicher 2010.
12. Stary Susk obecnie, fot. S.Wicher 2010.
13. Tablica pamiątkowa przebudowy dworu, fot. S.Wicher 2010.
14. Złoty Krzyż Zasługi – obecnie – http://pl.wikipedia.org/wiki/Krzyż_Zasługi.
15. Srebrny Wawrzyn Akademicki poz. 10 - Ordery i Odznaczenia nadawane w II Rzeczpospolitej Polskiej, tabl. 11, http://asnieg.klub.chip.pl/2_rp/opis2.htm
16. Legitymacja Jana Glinki, AP w Białymstoku, WBFR, mkf. 6, sygn. 12.
17. Legitymacja Jana Glinki, AP w Białymstoku, WBFR, mkf. 6, sygn. 12.
18. Pieczęć AP w Białymstoku, WBFR, mkf. 6, sygn. 12, k. 131.
19. Pałac Branickich widok z dachu hotelu Ritz, fot. w 1937 r. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 12.
20. Pałac Branickich fragment fasady frontowej, fot. w 1934 r. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 16.
21. Rzeźba ogrodowa w parku pałacu Branickich, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 70.

22. Plan Białegostoku w końcu XVIII wieku - Rekonstrukcja Jana Glinki.
23. Reskrypt króla Augusta III wydany Janowi Klemensowi Branickiemu, AGAD, Archiwum Branickich z Białegostoku, nr zesp. 337, sygn. 51, k. 1
24. Sekstern listów zaczynający się wpisywać od dnia 21 miesiąca marca 1789 roku do dnia 12 sierpnia tegoż roku zapisywanych, AGAD, Archiwum Branickich z Białegostoku, nr zesp. 337, sygn. 46, k. 18-19.
25. List Izabeli Branickiej z dn. 25.04.1789 r., AGAD, Archiwum Branickich z Białegostoku, nr zesp. 337, sygn. 46, k. 19.
26. Zarządzenie dotyczące gromadzenia drewna na reperacje domów, AP w Białymstoku, Dokumenty z Tek Jana Glinki.
27. Białystok, cmentarz żydowski z XVIII w. przy ul. Sosnowej, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 118.
28. Szczyty, figura z XVIII w. przy ogrodzeniu cerkwi, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 58.
29. Zaświadczenie o uzyskaniu tytułu mgr filozofii w zakresie historii, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 1
30. Ankieta personalna Jana Glinki z 1946 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 11.
31. Ankieta personalna z 1946 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 12.
32. Opinia o pracy J. Glinki z 1951 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 63.
33. Świadectwo pracy J. Glinki, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 98.
34. Fragment opracowania, pt. *Pałac opatów i klasztor bazylianów w Supraślu*, J. Glinka, AP w Białymstoku, t. 272, k. 1
35. Klasztor w Supraślu, fot. J. Glinka, AP w Białymstoku ,Teka 235, fot. 40.
36. Korespondencja w sprawie monografii Białegostoku, AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 82.
37. Dyplom doktorski Jana Glinki, ze zbiorów prywatnych Pani Barbary Cywińskiej.
38. *Ród Klausucia w wiekach XIII – XIV, ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego*, Książnica Podlaska, Studia Źródłoznawcze, t. IV, str. 83.
39. *Ród Klausucia w wiekach XIII – XIV, ze studiów nad kształtowaniem się i różnicowaniem społecznym bojarstwa litewskiego*, Książnica Podlaska, Studia Źródłoznawcze, t. IV, str. 86-87.
40. Jan Glinka fotografia zamieszczona we wspomnieniu autorstwa Zygmunta Wdowiszewskiego zamieszczonym w Roczniku Białostockim, tom V, 1964, str. 402, Książnica Podlaska.
41. Akt zgonu Jana Glinki, USC w Łowiczu, nr 69/1963.
42. Nagrobek Jana Glinki, ze zbiorów prywatnych Pani Barbary Cywińskiej.
43. Zarządzenie Branickiego w sprawie zagospodarowanie nieużytków z 17 lipca 1746 r., AP w Białymstoku, Dokument z Tek Jana Glinki.
44. *Dawne łowy*, Dziennik Białostocki z dn. 29 XII 1935 r., Książnica Podlaska, mkf. 101.

45. *Herb miejski Białegostoku*, Miesięcznik Heraldyczny, Nr. 2, Warszawa 1938, AP w Białymstoku, Teka 121, k. 17.
46. *Herb miejski Białegostoku*, Miesięcznik Heraldyczny, Nr. 2, Warszawa 1938, AP w Białymstoku, Teka 121, k. 18.
47. *Choroszcz letnia rezydencja hetmańska w XVIII stuleciu*, Książnica Podlaska, Biuletyn Historii Sztuki i Kultury, Warszawa 1938, r. VI, str. 178-179.
48. *Choroszcz letnia rezydencja hetmańska w XVIII stuleciu*, Książnica Podlaska, Biuletyn Historii Sztuki i Kultury, Warszawa 1938, r. VI, str. 192-193.
49. Fotografia zamieszczona w pracy pt. *Pałac białostocki Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, t. III, 1938/39, fot. J. Glinka.
50. *Pałac białostocki Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Prace i Materiały Sprawozdawcze Sekcji Historii Sztuki Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie, t. III, 1938/39, k. 42-43.
51. List Jana Glinki do S. Bukowskiego 4 V 1953 r.
52. *Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II, Rok XLI, 1948, k. 30-31.
53. Fotografie zamieszczone w pracy pt. *Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego*, Książnica Podlaska, Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydz. II, Rok XLI, 1948, fot. 5 i 6, fot. J.Glinka.
54. *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Książnica Podlaska, Rocznik Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. II, Warszawa 1949.
55. *Instrukcja wydawnicza dla nowożytnych źródeł dziejowych*, Książnica Podlaska, Rocznik Komisji Historycznej Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, t. II, Warszawa 1949.
56. Dźwinogród, obwód lwowski, Ukraina, Założenie zamkowe wg inwentaryzacji mierniczego A.D. Jędrzejewicza z 1776 r., mającym być analogicznym do zamku białostockiego, plan wykorzystany w pracy pt. *Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku*, Rocznik Białostocki, t. II, 1961, AP w Białymstoku, Teka 148, fot. 18.
57. Fotokopia rysunku elewacji frontowej korpusu głównego pałacu zamieszczona w pracy pt. *Zamek obronny w Białymstoku na przełomie XVI i XVII wieku*, Rocznik Białostocki, t. II, 1961, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 1
58. Jan Glinka ok. 1951 r., AGAD, Teczka osobowa Jana Glinki, k. 56.
59. Testament z 25 IV 1645 r. Aleksandry z Sobieskich Wiesiołowskiej, AP w Białymstoku, Teka 66, k. 14.
60. Chronologia budowy zamku w Białymstoku, AP w Białymstoku, Teka 138, k. 1

61. Górny ogród i pałac, Kopia miedziorytu sprzed 1749 r., orginał zaginął w 1944 r., AP w Białymstoku, Teka 147, k. 4
62. Pałac Branickich, pawilon nad kanałem, AP w Białymstoku, Teka 147, k. 7
63. Fragment fasady pałacu Branickich ok. 1726 r., Orginał rysunku zaginął w 1944 r., AP w Białymstoku, Teka 147, k. 1
64. Fragment bramy białostockiego pałacu, AP w Białymstoku, Teka 147, k. 9.
65. Przekrój poprzeczny pionowy kanału w Białymstoku wykonany na podstawie obserwacji przeprowadzonych przez Jana Glinkę w latach 30-tych przy okazji prac wodno-kanalizacyjnych przy ul. Kilińskiego, AP w Białymstoku, Teka 137, k. 1
66. Plan ogrodu i zabudowań klasztoru szarytek w Białymstoku, AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 115.
67. Fragment plafonu kaplicy w pałacu z XVII w., fot. J.Glinka w 1937 r., AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 21.
68. Supraśl, ołtarz w kaplicy prywatnej pałacu opatów, fot. J. Glinka w 1937 r., AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 42.
69. Bożnica w Orli, fot. J.Glinka w 1935 r., AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 29.
70. Ratusz w Bielsku, fot. T. Pycz w 1916 r., AP w Białymstoku, Teka 235, fot. 1
71. Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Białymstoku, fot. z czasopisma Kłosy, t. XLIV, 1887 r., AP w Białymstoku, Teka 236, fot. 85.
72. Instrukcja Izabeli Branickiej dla burmistrza policji w Białymstoku, z dn. 15 I 1798 r., AP w Białymstoku, Teka 125, k. 105.

Zrealizowano przy pomocy finansowej Miasta Białystok
pod Honorowym Patronatem Prezydenta
Miasta Białegostoku

Opracowanie
Arkadiusz Gawroński

Zdjęcia
Arkadiusz Gawroński
Cezary Korzeniecki

ISBN 987-83-7657-045-7

Urząd Miejski w Białymstoku
ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok
tel. (85) 878-60-00, (85) 741-43-24
www.bialystok.pl, e-mail: prezydent@um.bialystok.pl

Archiwum Państwowe w Białymstoku
Rynek Kościuszki 4, 15-426 Białystok
tel. 743 56 03, e-mail: sekretariat_ap@bialystok.ap.gov.pl
www.bialystok.ap.gov.pl

Wydawnictwo PRYMAT Mariusz Śliwowski
Białystok, ul. Zwycięstwa 26c lok. 7, 085 869 14 87, 0602 766 304
www.prymat.stnet.pl, e-mail: prymat@stnet.pl